

Vejby-Tibirke Selskabet Årbog 2020

Foto omslaget:
Indkørsel til Stuebjerggaard, feb. 2020. Foto: Chr. Friis.
Poul driver gæssene hjem - Tågerup i københavnernes tid.

ISBN NR. 978-87-88319-49-1 - EAN NR. 9788788319491

Vejby-Tibirke Selskabet Årbog 2020

Vejby-Tibirke Selskabet

Årbog 2020

Vejby-Tibirke Selskabet

Vejby-Tibirke Selskabet - et lokal- og kulturhistorisk selskab - har som formål at bevare kendskabet til Vejby-Tibirkeegnens særpræg og indsamle kunst, litteratur og mediekunst, der er skabt af personer med tilknytning til egnen.

Selskabet er selvejende, oprettet i 1966 af en kreds af personer, der gennem deres tilknytning til egnen enten som fastboende eller som landligere har ønsket at gå aktivt ind for selskabets formål.

Selskabet står iøvrigt åbent for alle interesserede, der indtegner sig som medlemmer.

Tilmelding via hjemmesiden: www.vtselskabet.dk eller mail: friis.laebo@mail.dk.

Redaktion: Chr. Friis, Kirsten Jørgensen, Søren Grande, Eva Müller og Anett Wüngaard

Grafisk tilrettelægning: Karen Myron Jeppesen

Tryk: BM Grafik v/Bent Madsen

Oplag: 900

Udgivet af Vejby-Tibirke Selskabet 2020

©Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele heraf er kun tilladt med Vejby-Tibirke Selskabets skriftlige tilladelse. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

ISBN NR. 978-87-88319-49-1

EAN NR. 9788788319491

Indhold

Forord

Af Chr. Friis	7
---------------------	---

Svend Guttorm – fra lysende talent til mørklagt geni

Af Eva Müller	9
---------------------	---

Et usædvanligt parløb – Harry og Eva Meistrup

Af Inge-Lise Wagner	17
---------------------------	----

Lidt om Inge-Lise Wagner

Af Kirsten Jørgensen	25
----------------------------	----

NORD – løbeklubben højt mod nord

Af Søren Grande	27
-----------------------	----

Stuebjerggaard – et refugium i Tisvilde

Af Anett Wiingaard	35
--------------------------	----

Mere om Stuebjerggaard

Af Chr. Friis	41
---------------------	----

Mammuten i Tibirke Bakker

Af Oluf Friis	49
---------------------	----

Mindetale for P.C. Skovgaards 200-årsdag	
Af Jens Anker Jørgensen	55
Tågerup i københavnernes tid	
Af Jørgen Carl	63
Lise Warburg	
Af Eva Müller	79
Barritgaard – mere end et håndværkertilbud	
Af Hanne Elmelund og Carl Chr. Madsen	85
Arresø Glashytte – lyset som medspiller	
Af Eva Müller	93
Koloristen i Tibirke – Carsten Nash	
Af Anett Wüngaard	99
35 kunstgaver til Vejby-Tibirke Selskabet i 2019	
Af Chr. Friis	109
Vejby-Tibirke Selskabet	
Bestyrelse og adresser	119

Forord

Mange har spurgt mig, om Vejby-Tibirke Selskabet kan forsætte med at få stof nok til at udgive en årbog år efter år. Det er svært at spå om fremtiden, så jeg kan kun besvare spørgsmålet ved at fortælle, at der i de mange år – nu 18 år – hvor jeg har været med i redaktionen aldrig har været udsigt til, at vi ikke kunne få skabt artikler nok til endnu en gang at udsende en årbog.

En af årsagerne til, at der bliver ved med at dukke emner op til nye årbogsartikler, er, at der heldigvis kommer nye redaktionsmedlemmer til, når de ”gamle” vælger at stige af. De nyankomne har ofte nye og andre interesse- og erfaringsområder, som de brænder for at beskrive.

Sådan er det også gået med redaktionen i 2019/2020. Marianne Lomholdt og Ronald Barkved havde været rigtig gode og yderst aktive redaktionsmedlemmer igennem adskillige år, men valgte i foråret 2019 at lægge deres evner og tid ind i opbygningen af det nye, store projekt pilgrimsruten i Kongernes Nordsjælland. Så sad Kirsten Jørgensen og jeg tilbage i redaktionen med al vores erfaring, men uden de mange nye ideer.

Redningen kom i form af tre nye redaktionskandidater, der meldte sig efter et ”nødråb” i TisvildeNyt. Det var Eva Müller, Anett Wiingaard og Søren Grande, der var klar til at skabe den kommende Årbog 2020.

Undervejs i redaktionsarbejdet dukkede endnu en hurdle op: Vores gode, gamle layouter Wictor (Søren Palner) meddelte i slutningen af 2019, at han ikke kunne påtage sig layoutopgaven omkring Årbog 2020, da han nedlagde sit firma fra årsskiftet. Heldigvis var hjælpen nær, idet Karen Myron, der har stået for layout af vores hjemmeside www.vtselskabet.dk og vores arrangementsfoldere igennem mange år, straks påtog sig opgaven med layout af Årbog 2020.

Nu ligger Årbog 2020 foran jer med masser af tekster og illustrationer.

God fornøjelse...

Chr. Friis, formand for V-T S

Svend Guttorm, Landskab Tibirke, 1932. Overdraget til Odsherreds Kunstmuseum, Asnæs 2019.

Svend Guttorm – fra lysende talent til mørklagt geni

Af Eva Müller

Det tegnede ellers så godt for Svend Guttorm¹ og hans maleri – men alligevel var det en trist skæbne, som blev den kontroversielle malers lod. Sandt at sige mistede Guttorm gnisten og lagde – om end ikke konsekvent – oliefarverne bag sig for siden at ende sine dage som desillusioneret særling og såkaldt ”fattiglem” på Rørvigegnen.

Farvens magt

Det er en kendt sag, at mange kunstnere - alle dage – har måttet eksistere på de forhåndenværende søms vilkår. Forstået på den måde, at de har måttet gå på kompromis med kvaliteten af såvel lærred som maling, når de optimale materialer var uden for pekuniær rækkevidde. Men kunstnersjælen

giver ikke så let op, for når vedholdende flid og talent går op i en højere enhed, som det skete for Svend Guttorm, kan der skabes kunst ud af nærmest ingenting. Så kan okker forvandles til det pureste guld og jordfarve sitre rødglødende som hos Rembrandt og de gamle mestre i Venezia.

I en artikel, som handler om den gule farve, drager Gorm Spaabæk² således sammenligning mellem verdenskunstens ypperste malere og Sven Guttorm, hvem han betragter som en af Danmarks største maleriske talenter, hvis billeder kan ”slå de fleste andre malere af banen”³ Og Jan Zibrandt-sen skriver i sin kunsthistorie⁴ om Guttorm, at han ”malede med en spontanitet i påsætningen af farven, som næppe nogen anden herhjemme har udtrykt med lignende frigjorthed”.

Den frisættelse af farven, som man forbinde med Erik Hoppe og Lauritz Hartz var alfa og omega for Svend Guttorm. Motivet måtte vige for farven, uden at han dog overgav sig til det abstrakte formsprog; derfor forblev motiverne genkendelige, uanset om det drejede sig om figurfremstillinger, landskabsmaleri eller stilleben. At betragte Guttorm som indbegrebet af en ekspressionistisk naturalist kan vist ikke være at skyde over målet.

Godt fra start men...

Guttorm, der var født i år 1900, blev som ganske ung assistent på Afstøbningssamlingen⁵ og modtog sideløbende undervisning i tegning og maleri på Kunstakademiets⁶ malerskole for derefter at blive akademielever af Aksel Jørgensen; her nød han stor bevilgenhed fra såvel lærere som kammerater. Ikke desto mindre blev det vist kun til et halvt års undervisning på Kunstakademiet, resten var autodidakt blandt andet inspireret af rejser til tidens kunstmekkaer Berlin og Dresden. Allerede i 1922 debuterede han på Kunstnernes Efterårsudstilling og udstillede løbende i perioden fra 1926 til 1937, ligesom han i samme periode modtog en hel del legater på grund af sit ganske enestående talent, som kulminerede i begyndelsen af 1930'erne. Imidlertid trak den tiltagende sære maler sig tilbage fra det såkaldt gode selskab.

Fra fødebyen Hvalsø var turen først gået til Tibirke Lunde, hvor Guttorm slog sig ned sammen med sin kone, Karen,⁷ datter af Johan Svensson fra Vejby, som havde seks børn og hvis kone døde i barselsseng. Den ældste af sønnerne var den i Tisvilde så velkendte ”Brøndgraveren”, som - efter ihærdig indsats fra billedhuggeren Hugo Lissbergs side - fik opkaldt Brøndgraverens Vej efter sig. En yngre søn blev graver og klokke ved Tibirke Kirke. I 1932 fik Svend og Karen datteren Jane;⁸ men livet blev

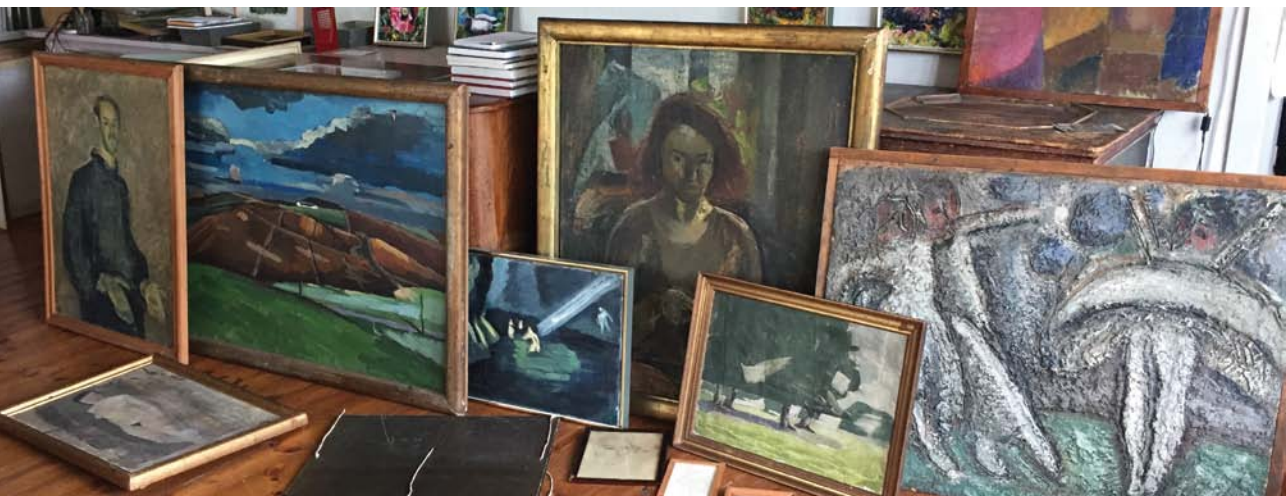
ingen dans på roser. Den lange cykeltur til arbejdet i Sydhavnen, først fra Tisvilde og senere fra Lyngby, tog på Svend Guttorms kræfter; den stramme økonomi ligeså. Hertil kom en udmattende, natlig, nærmest manisk produktion af billeder, som blev udslagsgivende for såvel det absolutte højdepunkt i Guttorms kunstneriske virke som for hans fatale deroute og skilsmissen fra Karen.

Vendepunktet

Som en skæbnesvanger konsekvens af ikke at have solgt noget på sin sidste udstilling, Decembristerne i 1936-37, hvor hans ganske utraditionelle, koloristiske værker havde vakt betydelig opsigt, besluttede han – begrædeligt nok – ikke som det ellers forlyder, at lægge penslerne definitivt på hylden, men derimod aldrig at udstille

Svend Guttorm, Aftenspisning, 1931. Brandts, Odense.

Et udvalg af Svend Guttorms malerier og værker, der er på vej til samlingerne på Odssherreds Kunstmuseum i Asnæs.

mere. ”At lægge penslerne på hylden” er nu næppe heller det rette udtryk, for man kan udmærket forestille sig, at sådanne redskaber ville have begrænset Guttorms udladninger af energi! Han spartlede gerne farven på lærredet, tilsyneladende også med de bare næver, hvorved billederne kom til at fremstå med en særdeles markant reliefvirkning. Betragter man landskabsbilledet fra Tibirke, er det nærmest umuligt ikke at se van Goghs pastose landskaber med bølgende kornmarker, stynede piletræer og hvirvlende himmelhvælv for sit indre blik. Samme energi strømmer beskueren i møde fra Guttorms ”Aftenspisning” fra 1931. Dette billede er for øvrigt også blevet sammenlignet med både van Goghs ”Kartoffelspiserne” fra 1885 og J.F. Willumsens

”Aftensuppen” fra 1917/18. De fleste af Guttorms værker er desværre gået tabt eller findes i privateje, men det er heldigvis muligt at se nogle få af dem på danske museer.⁹ Og det glædelige er, at Odsherred Kunstmuseum¹⁰ for nylig har modtaget en stor del af Guttorms værker, som hidtil har været i privateje. Så snart registrering og eventuel restaurering er tilendebragt, vil hele denne samling bliver tilgængelig for publikum. Det er i øvrigt værd at bemærke, at også kunstmæcenen John Hunov,¹¹ der døde i 2017, havde øje for Svend Guttorms kvaliteter og sammenlignede ham med så internationalt kendte navne som Anselm Kiefer og Georg Baselitz!

Svanesang

Da den arbejdsløse (som det jo hed dengang) maler blev nægtet kunststøtte forstået på den måde, at han tilbød sin kunst for understøttelse, men i stedet blev sat til tvangsarbejde i Hillerød, som nærmere betegnet bestod i at udføre vejarbejde, hugge skærver og pille tovværk, var bægeret fuldt; og han tog til genmæle. Hans højlydte protester blev hørt af BT, som tog sagen op, hvorefter man i 1937 arrangerede en udstilling i Vagn Winkels Kunsthandel. Det gode initiativ bragte imidlertid ikke Guttorm tilbage til hverken maleriet som karriere eller en værdig tilværelse.

Når man betænker, hvilke ydmygende og grænseoverskridende forhold og udtalelser, som Svend Guttorm måtte stå model til, såsom “du er en doven slubbet og fortjener ikke bedre behandling, end den du har fået”, eller “unge kunstnere behøver da ikke få deres tænder gjort i stand, de skal da ikke male med tænderne”,¹² ja, så forstår man til fulde, at hans bitterhed og frustration over samfundets arrogance og uforstand var steget til uanede højder. Disse nedværdigelser fik ham i 1941 til at skrive “Kunstneres forhold til Socialloven”. Et mildest talt hårrejsende indlæg, hvor han – med rette – gjorde opmærksom på, at socialloven ikke gjaldt for kunstnere. Skriftet fik så stor betydning i den efterfølgende debat, at det i høj grad medvirkede til oprettelsen af Statens Kunst-

fond.¹³ Ikke så få kunstnere skylder derfor Svend Guttorm stor tak!

Tilbage til arnen

Den desillusionerede Guttorm returnerede til Odsherred, hvor han slog sig ned i Rørvig i forhåndenværende ”boliger” såsom et redskabsskur på havnen, en fiskekutter og tilmed et klædeskab! Men han blev formodentlig også installeret i digteren Kaj Hoffmanns hus for en tid foranlediget af dennes søn, Ulf Hoffmann, og senere på Lodsoldermandsgården hos Margrethe Levy.¹⁴ Den særprægede maler – der, foruden de fjordrejer han kunne fange, levede af rugbrød og mælk – var særdeles afholdt på egnen på grund af sin venlighed og uegenlyttige hjælpsomhed. Det fortælles endog, at han – ludfattig som han var – traskede hele vejen til hovedstaden, hvor han agtede at klage til kongen over, at man havde lukket en sti, som en gammel kone havde brugt som genvej gennem en menneskealder. Togbilletten var der jo ikke penge til.

Myten om, at Svend Guttorm dér i Ods-herred havde opgivet maleriet punkteres definitivt af flere øjenvidner, som kan berette, at maleren var set med lærred og farver i såvel Rørvig som Hundested, og at han i samme periode havde malet et billede til en person på Stevns, som engang havde gjort ham en tjeneste.

Post mortem

Efter malerens død har der fundet flere Svend Guttorm udstillinger¹⁵ sted; deriblandt ”Hommage à Svend Guttorm” på Tranegården¹⁶ i Gentofte i 1984 og siden på Herning Kunstmuseum som en posthum cadeau til en genial kollega, der på spørgsmålet om, hvordan man maler, engang svarede: ”Man tager en bøtte maling, rører rundt i den, dypper fingeren og tegner på lærredet”. Spørgeren: ”Er det så et maleri?” ”Ja,” svarede Guttorm – ”hvis man er maler!” Det var han! Og det vidste kollegerne! I forordet til Tranegårdens udstillingskatalog kan man blandt andet læse om Per Kirkebys spændende tanker om forholdet mellem motiv og maleri i Svend Guttorms ”tykke og pastose” værker.¹⁷

Fattiggården i Nakke ved Rørvig blev Svend Guttorms sidste opholdssted. Der fandt man efter hans død i 1958 en række tegninger og akvareller. Disse sene værker skulle på et tidspunkt have været udstillet, men deres muntre/ekvivokke karakter forhindrede en offentliggørelse, hvilket maleren selv stod uforstående overfor; han agtede ikke at være ”kastratkunstner”.¹⁸ Også der var han – set med vore dages øjne – forud for sin tid!

En grandseigneur

”Selv i sine fattigste perioder var der noget af en grandseigneur over ham. Formentlig

malede han bitterheden og ydmygelserne ud af kroppen. Han var hævet over denne verdens materielle goder og nærmede sig mere og mere den rene livsførelse og den sande frihed.”¹⁹ Sådan skrev Ulf Hoffmann i nekrologen ved Svend Guttorm død om denne venlige, intelligente, kultiverede og følsomme mand; geniet, som på tragisk vis blev et af velfærdsstatens ofre.

Én ting er imidlertid Svend Guttorms personlighed og levnedsløb, en anden ting er hans hudløst ærlige og tæt på eksplosive værker i verdensklasse, som der lykkeligvis er bevaret en hel del af. Begavede og avantgardistiske værker, som der – under andre og mere gunstige forhold – kunne have været mange flere af. Ak ja – men tak til den geniale kunstner!

Referencer

- ¹ *Svend Guttorm 19.06.1900-24.09.1958.*
- ² *Gorm Spaabæk, dansk maler og grafiker. Uddannet på Kunstakademiet i København under Erling Frederiksen, Albert Mertz og Dan Sterup-Hansen i perioden 1979-85.*
- ³ *www.nordfyske.dk 06. august 2010.*
- ⁴ *Jan Zibrandtsen, Moderne Danske Malerkunst, 1967.*
- ⁵ *Den Kongelige Afstøbningssamling (under Statens Museum for Kunst).*
- ⁶ *Det Kongelige Danske Kunstakademi.*
- ⁷ *Karen Laurine Cecilie Svensson, Tisvilde Lunde. 03.02.1904. Ægteskabet opløst i 1936. I kirkebogen opført som Suensson, det samme i slægtstavle på internettet.*
- ⁸ *Jane Guttorm 05.03.1933-28.12.2016.*
- ⁹ *KUNSTEN Museum of Modern Art (tidl. Nordjyllands Kunstmuseum), Brandts (tidl. Fyns Kunstmuseum), Museum Jorn (tidl. Silkeborg Kunstmuseum), Odsberred Kunstmuseum og Statens Museum for Kunst.*
- ¹⁰ *Odsberred Kunstmuseum, Rødvej 11, 4550 Asnæs. Hører under Museum Vestsjælland.*
- ¹¹ *John Just Abildgaard Hunov 23. juni 1936 - 28. marts 2017. Drev Daner Galleriet som et utraditionelt galleri. Modtog i 2004 N.L. Høyer Medaljen og legat fra Ole Haslunds Kunstnerfond i 2016.*
- ¹² *Kurt Sørensen, Den mærkelige maler, 1995.*
- ¹³ *Oprettet 1956. Ændret i 1961 og 1964. Statens Kunstfond havde fra 1964 til 2013 til opgave at fremme dansk skabende kunst, hvilket primært skete ved, at udvalgte uddelte personlig støtte til kunstnere i form af bl.a. arbejdslegater, treårige arbejdsstipendier og rejselegater. Statens Kunstfond havde også opgaver i forhold til kunst i det offentlige rum. Det overordnede formål med Statens Kunstfond er at fremme kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet.*
- ¹⁴ *Margrethe Levy 1881-1962. Elev på Kunstakademiets Kunstskele for Kvinder, hvor hun 1900-1902 studerede hos Viggo Johansen. Niece til maleren Kristian Zahrtmann.*
- ¹⁵ *Udstillinger: KE 1922-25, 1927-29; Det danske Kunststævne, Forum 1929; Den ny Udstilling og Humorisalsalonen 1932; Decembristerne 1936-37 og 1968; Den fynske Forårsudstilling 1937; Dansk kunst 1915-1945; Den Frie 1968; Rådhushallen, Århus 1968; Kunstforeningen, Kbh. 1976. Separatudstillinger: Vagn Winkels Kunsthandel, Kbh. 1937 (arr. af BT); Kunstforeningen, Kbh. 1959 (mindeudstilling); Pakhuset, Nykøbing S. 1977; Tranegården m.fl. 1984; Odsberred Kunstmuseum 1989.*
- ¹⁶ *Tranegården husede i perioden 1977-85 Gentoftes Kunstbibliotek.*
- ¹⁷ *Svend Guttorm 1900-1958, Tranegården 9.- 30. juni 1984 (Herning Kunstmuseum 10. august - 16. september 1984).*
- ^{18 + 19} *Kurt Sørensen, Den mærkelige maler. 1995.*

Kilder

Hanne Svensson - datter af Peter Svensson, kaldet ”Brøndgraveren” og dermed kusine til Jane Guttorm - skal takkes for en lang række eksakte oplysninger om Svend Guttorm og hans familie.

Ligeledes takkes Christine Scherfig for at have øst af sin viden om Svend Guttorm og hans værker tillige med at have været yderst behjælpelig med hensyn til artiklens billedmateriale.

Endelig - og ikke mindst - takkes gobelinvæversken Lise Warburg, som i første omgang bragte mig på sporet af slægtsforholdet mellem Karen Guttorm og Brøndgraveren.

Litteratur/ Artikler

Mikael Wivel, Dansk Kunst i det 20. århundrede.

Hans-Edvard Nørregård-Nielsen, Dansk kunst – tusind års kunsthistorie.

Jan Zibrandtsen, Moderne Danske Malerkunst, 1967.

Kurt Sørensen, Den mærkelige maler.1995.

Dansk Biografisk Leksikon.

Weilbachs Kunstnerleksikon.

www.nordjyske.dk.

www.berlingske.dk/kultur/naa-men-tillykke.

www.danishfamilysearch.dk.

Danmarks Kunstbiblioteks fotografisamling.

Alle fotos er gengivet med tilladelse fra Claus Guttorm.

Et usædvanligt parløb – Harry og Eva Meistrup

Af Inge-Lise Wagner

Ikke en vind rørte sig, havet var spejlblankt og indbydende. Sommerferietiden var forbi. Jeg sad på en sten i den nye kystsikring neden for den ikke længere eksisterende Vincentsti og nød stilheden sammen med en flok måger, nogle enkelte krager og et par tårnfalke. Ikke et menneske, fred og ro, pragtfuldt!

Der var engang en trappe ned ad den græsbevoksede skrænt, men trappe og græs var også væk. De senere års storme med voldsomme bølger havde sammen med udsivende grundvand fjernet flere meter af skrænten og dermed blotlagt sandet, som stadig skred ned, hver gang vejret rasede, eller tankeløse turister klatrede rundt i det. Jeg så for mig, hvordan det var for blot få år siden, og minderne væltede frem tillige med et stænk af vemod. Jeg var alene, den eneste, der var tilbage. Alt og alle var væk. Også de ældre, men friske mennesker, der boede i sommerhusene bag Vincentstien, og som hver sommer indrettede sig i ”gryder” på stranden neden for trappen, hvor de tilbragte det meste af dagen i godt vejr. De byggede reder, og når de gik op for at spise, efterlod de alle deres ting: håndklæder,

puder, badetøj, og hvad de ellers mente, de måtte få brug for.

De ryddede også en sti mellem stenene ud i vandet til sandet lidt længere ude, og det var en uskreven skik, at man fjernede nogle sten, når man brugte den. Man behøvede ikke badetøj, hvis man bedre kunne lide at gå i vandet uden, og løse hunde var velkomne. Det var alle for så vidt, bare man ikke forbrød sig mod redepladsens ånd eller huggede nogens reder. Det var en ganske særlig kultur, og nu var alt væk. De fleste var døde, og adgangen til stranden krævede en lang omvej, så det var slut.

Ingen Vincentsti, ingen trappe, ingen græsskrænt, ingen redekoloni, ingen Eva og Harry Meistrup. De var koloniens ældste, og det var mit venskab med dem, der gjorde, at jeg ofte gik derhen, når jeg ville i vandet. De var bestemt ikke kedelige og nærmest berømte for deres ihærdige og mangfoldige sportslige aktiviteter trods den høje alder.

Eva var fra sin opvækst i Dragør vant til sejlbåde, og hun havde selv en båd liggende neden for skrænten. Det var et værre mas at

sætte den i vandet hen over stenene og især at få den op igen, men alle hjalp til. Alder ingen hindring. Og så fik man en tur, hvis man havde lyst til det. Til gengæld lånte Eva min kajak, når jeg lagde til ved det ryddede ”havneindløb”, så kunne jeg tage mig en dukkert imens. Hun havde dyrket kajakroning, siden hun var barn, og da hun var 13 år, fik hendes bror, som også var hendes træner, udvirket, at hun til danmarksmesterskaberne på finaldagen fik lov til at ro uofficielt på en bane ved siden af deltagerne, så hun kunne se, hvor vidt hun var nået i forhold til dem. Eva kom naturligvis først i mål, og det gjorde hun så i en efterfølgende årrække som officiel deltager.

Eva dyrkede samtidig også kunstscojteløb. Det foregik, når vintervejret tillod det, på søer og vandhuller, for den gang havde man ikke fundet på at lave scojtebaner. Det var på isen, hun mødte bankfuldmægtig Harry. De dannede par, og det blev i 1940’erne til en stribe danske mesterskaber samt ægte-skab. Efter konkurrencetiden blev Eva Danmarks første scojtetræner, og de rejste sammen rundt i mange lande som scojte-dommere ved diverse stævner. Eva skrev i 1963 en bog om at løbe på scojter.

Harrys scojteløb fik dog en ærgerlig ende, da han lånte sine scojter ud til en ungersvend, som havde glemt sine egne og også ”glemte” at levere de lånte tilbage. Da havde

Harry nået en alder, hvor han ikke syntes, han ville anskaffe sig nye.

De havde også begge dyrket skiløb, og en påske, hvor vejret kunne blive til hvad som helst, sagde de, at hvis der kom sne i morgen, ville de ud at løbe på ski, og ellers ville de i vandet. At gå i vandet var en helårs-fornøjelse.

Det var tennis også. For Evas vedkommende fra hun var 14 år. De boede på Frederiksberg og var tilknyttet K.B.-hallen, men nåede heldigvis ikke at opleve, at hallen brændte ned. De ville have været sønderknuste.

Deres eget sommerhus på Hanebjerg Skovvej brændte ned til grunden engang i 1950’erne. Nogle indbrudstyve havde stillet en varmeovn op ad en sofa og bare forladt huset, der for øvrigt var fyldt med pokaler og andre præmier, som de ikke havde plads til i lejligheden på Frederiksberg. Der blev bygget et nyt hus, som også udsmykkedes med trofæer, for der var rigeligt af dem. Jeg arvede en fin skål af Kongeligt Porcelæn, som jeg kaldte mit ”indbrudsbarometer”. Den stod altid frit fremme på stuebordet. Jeg havde lidt opsyn med huset og regnede med, at hvis den stadig stod på sin plads, havde der ikke været ubudne gæster. Nu står den på mit bord og indeholder blandt andet - en strandvasker! Forklaringen er, at

Gilleleje museum for nogle år siden undersøgte en nyfunden strandvaskergrav i vandet neden for Helene Kilde, og da jeg et stykke tid senere kom forbi stedet, fandt jeg et knoglestykke, som jeg tog med hjem for enten at give det til museet, hvis man har bevaret afdøde eller, hvis ikke, lægge ham tilbage, hvor han kom fra. Spørgsmålet er endnu ikke afklaret, så han ligger stadig i sin skål.

Harry var et år i Guinness' Rekordbog som verdens ældste aktive tennisspiller. Han var 15 år ældre end Eva, og de spillede lige til det sidste med modspillere på 40 og 42 år, for der var jo ikke rigtig nogle på deres alder.

Som jeg sad dør og mindedes, dukkede den ene Eva og Harry-episode frem efter den anden. Der var en brandstorm. Jeg sad derhjemme og kom pludselig i tanker om Evas båd. Med bange anelser ilede jeg til stranden og ganske rigtigt, det var i absolut sidste øjeblik. Båden lå på siden i vandet med bunden ind mod stranden og masten ragende ud i bølgerne. Når en bølge trak sig tilbage, kunne jeg lige nå ud og få fat i båden, men jeg kunne ikke rokke den af stedet. Jeg grublede som en gal og fik en idé. Hellere risikere småskader end et totalt forlis. Sammen med en bølge på retur sprang jeg helt ud til mastespidsen, greb godt fat og skubbede indad, som ville jeg gennembore båden. Idet den næste indadgående bølge

løftede båden, fik vinden fat, og båd og jeg selv nærmest fløj hen over strandstenene og landede op ad skrænten uden for vandets rækkevidde. Ikke en skramme havde båden fået. Drivvåd og veltilfreds gik jeg hjem og ringede til Eva og sagde, at hun ikke skulle ængstes for sin båd, den var uskadt og i sikkerhed. Hun blev yderst forbavset, for hun var tidligere på dagen blevet ringet op af en anden beboer i området, der fortalte, at hendes båd lå i havet, og han havde forgæves forsøgt at redde den. Og han var ellers en stor og stærk mand, sagde hun.

Morale: Ikke arbejde mod naturen, men med den. Og husk også at bruge hovedet!

En anden gang ringede jeg til Eva for at meddele hende, at jeg havde gemt en bombe under hendes båd. Den besked tog hun med ophøjet sindsro. Jeg havde fundet bomben eller granaten fuldt synligt på stranden og ville ikke risikere, at nogle børn måske rodede med den og kom galt af sted, mens jeg spænedede hjem til telefonen, så efter at have rådført mig med mine instinkter, som jeg stoler blindt på, og som ikke advarede om nogen fare, fik jeg i åndeløs spænding lirket tingesten ind under båden, hvorfra den blev fjernet sent samme nat.

Eva bevarede altid roen, ingen panik. Heller ikke da hun skulle lære at fiske og med et snuptag halede en fjæsing op, der landede med et plask i hendes skød. Den blev sat ud

igen uden ravage, og Eva grinede. Så havde hun også prøvet det.

Det kneb dog lidt med sindsroen, da Harry som 90-årig kom til skade. Hans bil var blevet smadret i et sammenstød og han selv bragt til Hillerød Sygehus, hvorfra han blev udskrevet få timer senere. Eva havde betænkeligheder og ønskede, at jeg fulgtes med hende ind at hente ham. Vi fandt Harry skrupgrinende i sin hospitalsseng med størknet blod i hele hovedet. Han var sluppet med en masse ubetydelige snitsår i ansigtet, som man ikke ville vaske af frygt for, at de sprang op igen. Der havde lige været en ung sygeplejerske, som blandt andet havde spurgt, hvornår han var født. "13. maj 1899", havde han svaret, og hun havde meget fortørnet skældt ham ud, for det var en alvorlig situation og bestemt ikke noget at spøge med. Harry købte straks en splinterny bil. Alder ingen hindring.

Eftersom Harry døde i 2003, har han levet inden for tre århundreder. Han havde kendt Storm P. og havde akkompagneret stumfilm i biograferne. Han elskede sit flygel, også selv om det til sidst kneb med hørelsen. Det gav nogle sjove resultater, når han akkompagnerede mine operaarier, men vi havde det da dejligt.

Harry yndede at kokettere med sin alder. Når man spurgte ham, hvad han ville lave,

når han blev gammel, svarede han, at det kunne han altid finde ud af til den tid.

"Da' lille børn", hilste han de 70-80 årige på stranden, selv 10-20 år ældre.

Eva havde som ung studeret medicin og været laborant, men hendes universalmiddel mod alle skavanker var Schwedenkreuter, Jägermeister og Gammel Dansk. Engang min lidt yngre fætter, Peter, var på besøg og kom i havsnød på grund af høje bølger og stærk strøm, smed Eva alt tøjet og sprang ud og hev ham i land ganske ligeglad med, at en masse nysgerrige stod og gloede. Imens styrtede Harry hjem efter en Jägermeister, som de hældte i Peter. Han kom temmelig hurtigt til hæfterne igen.

En anden gang mødtes min mor og jeg med Eva og Harry til solnedgangste på skrænten, og vi havde vores store, sorte schæferhund med. Den var med alderen blevet skrøbelig i bagtøjet og faldt af og til om og måtte ligge lidt, inden den kunne gå videre. Det skete også, da vi skulle bryde op den aften, så Harry hentede en trillebør. Eva fandt en flaske Gammel Dansk, og hunden blev bakset op i udrykningskøretøjet og bragt hjem til dem, hvor den trods ihærdig modstand fik en ordentlig opstrammer, så det løb ned ad halsen både indvendigt og udvendigt. Patienten blev med ledsagere overflyttet til Harrys bil til hjemtransport. Stanken af Gammel Dansk var umiskendelig, og jeg

håbede inderligt, at vi ville blive standset af en spirituskontrol, over for hvilken jeg med min mest fjollede stemme ville bedyre, at det sandelig ikke var os, der havde drukket, det var hunden. Da vejen ikke var ret lang, blev det ønske desværre ikke opfyldt, men tanken var herlig.

En anden af Evas sundhedsdeviser var, at man skulle bevæge sig, ikke falde hen, men holde både krop og hjerne i gang og hele tiden lære nyt. ”Tænk positivt!” og ”Det er aldrig for sent”, sagde hun tit og var selv meget optaget af at sætte sig ind i blandt andet den nyeste medicinforskning, hvorom hun skrev små artikler, samt elektronik. Sønnen Per, som i øvrigt var aldeles blottet for sportslige interesser, havde et plade-studie, hvor Eva kunne lide at hjælpe til. Per var også med i en popgruppe, og det var sammen med dem, min bror Kurt i 1969 fik sat fut i den forladte Raageleje Kro, hvilket man kan læse om i Vejby-Tibirke Selskabets Årbog 1988: ”Halløj i Rågeleje”. Desværre var der senere nogle, der havde en anden opfattelse af, hvordan man satte fut i den gamle kro, og så var det forbi med den.

Eva og Harry gjorde dagligt gymnastik, og Eva havde en ufravigelig regel om, at hun mindst én gang om dagen skulle løbe op ad de cirka 130 trin på strandtrappen og ellers bare nøjes med at gå op.

I sommeren 1973 fik jeg en ugleven, som

Inge-Lise med uglen, 1973. Foto: Kurt Wagner.

hver morgen sad i træerne og ventede på, at jeg stod op og kom ud. Siddende på min skulder fulgte den interesseret med i alt, hvad jeg lavede, og hvis den trængte til en lille lur, satte den sig ind på en bogreol, hvor den havde fred for de andre fugle. Dør sad den en dag i dyb slummer med hovedet gemt under vingen, og jeg var lige gået ind for at hente noget, da den da 74-årige Harry kom for at hilse på. Han fik øje på uglen og

syntes, den var vældig flot. ”Men den skal vendes om, man skal da kunne se den”, sagde han og greb fat om den intetanende ugle, der baskede op i forskrækkelse og fortrak ud ad døren. ”Gud, Gud, Gud! Den er levende!” udbrød Harry bestyrtet, idet han i befippelse tumlede flere skridt baglæns. Men han morede sig selv over episoden bagefter. Eva ville ikke fejre sine fødselsdage. De lå i april måned så tæt på Harrys, at det måtte være nok med hans, mente hun. Men Harry blev fejret eftertrykkeligt med alskens ”pomp og circumstancer” og en stor

gæsteskare. Det lå med tiden i luften, at man efterhånden aldrig vidste, om det blev den sidste. En af husets venner havde en orkesterindspilning af Edward Elgars ”Pomp and Circumstance”, som vi alle sang med på efter bedste evne udstyret med en hjemmelavet tekst, som et uundværligt indslag i festlighederne. Da han en gang opdagede, at han havde glemt at få den med, startede han øjeblikkelig bilen og kørte tilbage til København efter den.

Inge-Lise Wagner, Harry og Eva Meistrup, 1989. Foto: Kurt Wagner.

Et år sang jeg i trods og unddrog mig diskret, hver gang der skulle skåles og råbes hurra. Der var alligevel nogle, der bemærkede det, så min mor måtte stiltfærdigt forklare: Samme formiddag havde jeg forrettet min pludseligt afdøde, meget nære vens begravelse og var kørt direkte fra den efterfølgende mindesammenkomst til Harrys 101-års fødselsdag. Min ven blev kun 57 år.

Hundredeårsdagen var undtagelsesvist ikke blevet fejret i sommerhuset, men i Haveselskabets Have på Frederiksberg, hvortil Eva og Harry behørigt ankom i en fornem hestetrukket karet. Der foregik adskillige ting til Harrys ære, men da den lokale pigearde troppede op og spillede, var han mere optaget af at vimse rundt og fodre påfugle.

En sommer så jeg i lang tid ikke noget til Eva og Harry, så jeg begyndte at blive urolig. Lige indtil de en dag tonede frem på fjernsynsskærmen i anledning af årets Wimbledon tennis. Man havde som noget ekstra arrangeret en ældretour, som de selvfølgelig vandt, for umiddelbart herefter at rejse til Tyrkiet og gentage bedriften ved et tilsvarende arrangement. Altid som de ældste spillere. Ingen grund til uro, tænk positivt. Det er aldrig for sent. Alder ingen hindring.

De seneste somre byggede Eva ikke rede på stranden. Harry kunne ikke længere klare trappen, så han blev hjemme og spillede flygel, støvsugede, slog græs og pudkede sølvtøj. Altid småsyngende med sit ukuelige gode humør.

Eva var ikke glad for at lade ham være alene, så derfor blev det bare til en rask dypelse og hurtigt op igen.

I begyndelsen af sommeren 2003 var Harry blevet lidt skrantende, og Eva sagde, at de ville tage til byen og være et stykke tid. Jeg behøvede ikke se efter dem, hun skulle nok ringe, når de kom tilbage. Det lød meget tilforladeligt, men som tiden gik, modtog jeg kraftige alarmsignaler fra mit aldrig svigtende instinkt. Under en kajaktur mødte jeg nogle efterkommere fra ”redokolonien” og spurgte ængsteligt til Harry. Det var ikke ham, man skulle bekymre sig om, var svaret, men Eva. Hun havde ikke været til læge i mere end halvtreds år, men var nu blevet ramt af mavekræft.

Instinktet tager aldrig fejl, men tolkningen af det kan være meget forkert.

Rystet begav jeg mig hjemad, og da min mor ved min ankomst trådte ud i døren med alvorlig mine og sagde, at hun havde noget trist at fortælle mig, vidste jeg omgående besked. Per havde ringet. Eva var død.

Det skete 19. juli, og fjernsynet havde programsat en udsendelse om Eva til få dage efter.

En glad alder:
Skøjteprinsessen
Portræt af den nu 89-årige
Skøjteprinsesse Eva Meistrup

Jeg syntes ikke, man skulle være uvidende om tingenes tilstand, så jeg ringede til redaktionen. Det var vi vist mange, der gjorde.

Den livsbekræftende portrætskildring fik en tilføjelse: ”Det aktive liv sluttede i lørdags”.

Harry kom på plejehjem og fik sit flygel med. Det gik efter sigende meget godt, men savnet af Eva var for stort. Fire måneder efter på sin 104 ½ års dag sagde han til Per, at nu kunne det være nok, han ville ikke mere. Og så gav han slip.

Sommerhuset blev solgt, revet ned og erstattet af et nyt, og Per brød alle broer bag sig og flyttede til Thailand. En enestående epoke var endegyldigt forbi.

Januar 2019

Lidt om Inge-Lise Wagner

Af Kirsten Jørgensen

Inge-Lise Wagner er født i 1950 på Aagaarden i Rågemark tæt ved Heatherhill, hvor familien boede det meste af året. Her voksede hun op i en storslået natur og i tæt kontakt med gårdens dyr. Hun blev meget glad for at ride og holder meget af katte. Inge-Lise bor i dag på Aagaarden og nyder sin pensionisttilværelse.

Da Inge-Lise var 12 år gammel, fik hun af sin far nogle plader med Maria Callas og blev så begejstret, at hun har sunget lige siden. Maria Callas vækkede hendes lyst til at blive operasanger, men hendes far syntes bestemt ikke, at det var en god ide. Han mente, teaterverdenen var for intrigant. Hun valgte at blive præst, fordi hun havde en god kontakt til et ægtepar, hvor manden læste til præst. Hun kunne lide deres måde at leve på.

Inge-Lise fik præsteembede i Hanstholm, hvor hun imidlertid havde det meget svært med menighedsrådet. De lokale fiskere var dog glade for den kvindelige præst, men det endte med at hun blev afskediget med begrundelsen "samarbejdsvanskeligheder" - men ikke dømt fra kjole og krave, så hun

var stadig præst. Inge-Lise oprettede så et vikarbureau: De ringer – jeg prædiker eller synger.

Hun har fortalt om sit liv og tanker til forfatteren Preben Østerfelt, og han siger i sit forord til bogen ”Præsten og divaen”: ”Meget kan man sige om Inge-Lise Wagner, men hun er ikke én, der går tolv af på dusinet. Men at møde et menneske, i vor ensretningens tid, der står ved sine meninger og holdninger som en klippe – det er sjældent!”.

Lidt tilbage til bardommen. Faderen havde i en periode rejst med et tivoli, hvor han kørte

Inge-Lise Wagner går på line, 1970. Foto: Kurt Wagner.

dødsdrom og samtidig havde forbindelse til cirkusverdenen. Meget tidligt blev cirkus en stor og dejlig ting i Inge-Lises liv. I sin tidlige barndom rejste hun undertiden med cirkus og undervistes i cirkusdiscipliner. Hjemme måtte hun beskæftige sig selv. Hun havde ingen at gøre ting sammen med. Men hun lærte sig at jonglere, skyde til måls og gå på line.

Mens hun var præst i Hanstholm, besøgte Cirkus Schumann Thisted, og Inge-Lise tilbød cirkusdirektøren, Max Schumann, at holde en gudstjeneste efter forestillingen. Sådan blev hun præst for cirkusfolket. Senere blev hun også præst for det rejsende folk – landevejsridderne.

Det er hun stadig. Vikarbureauet førte til en næsten 15 år lang fastansættelse som kirkesanger ved Blistrup Kirke samtidig med fortsatte vikaropgaver som præst og /eller kirkesanger rundt omkring i egnens kirker. Inge-Lise Wagner er nu gået på pension, men kan dog stadig overtales. Et foredrag i ny og næ bliver det også til.

Helbredet er upåklageligt, og det udnyttes til fulde, ganske som det var tilfældet med Eva og Harry Meistrup i artiklen ”Et usædvanligt parløb” med livsudfoldelse med tennis, svømning i havet, masser af dyr og mange andre ting – ikke mindst cirkus.

Opvarmning før start til Asserboløbet. Foto: Steffen Ortmann.

NORD – løbeklubben højt mod nord

Af Søren Grande

Tilflytterens problem

I min ungdommelige begejstring blev jeg i 1999 tiltrukket af et løbende folk som færdedes hjemmевant i de store sjællandske skove højt mod nord. Som tilflytter med usikkerhed om hvordan man falder ind i lokalsamfundet, tænkte jeg: idræt og motion

må være en indgangsbillet. Jeg prøvede at søge på ”Nord”. Intet resultat. Jeg kiggede i forskellige lokaltelefonbøger. Intet resultat. IT- og hjemmesider var ikke rigtig kommet op at køre, så jeg resignerede lidt. Men sommeren klingede af, og et løbearrangement poppede op i lokalavisen: ”Asserboløbet”

med start og mål fra Slotsruinen iscenesat af nogen, der kaldte sig Nordtrim – oven i købet for 26. gang! Det måtte jeg bare deltage i. Lidt hårdt, men sjovt var det – og man kom godt rundt i skoven. Dog nøjedes jeg med 8 km ruten. Jeg var kun en novice blandt de mere erfarne motionsudøvere, så 15 km var helt udelukket. Mærkværdigvis var der ikke hvervningstiltag på stævnepladsen som fx boder, pavilloner, telte eller lignende om, hvad Nordtrim var for en fisk?

Ind i Nordtrim

I starten af 2000 mødte jeg nogle løbere i skoven som var iført T-shirts med Nordtrim logo. Endelig et livstegn fra klubmotionister, og jeg råbte dem an med ordene: ”Hvem er I, og hvor mødes I?” Løbere er ikke meget for at stoppe op. Når der løbes, så løbes der! Sidstemanden stoppede dog op og gav sig tid til en kortfattet besked: ”Kom næste søndag kl. 9 ved Bækkebro P-plads.” Herefter var jeg hooket. 1 år efter blev jeg suppleant i bestyrelsen, og i 2002 blev jeg formand uden kampvalg. Luften var gået lidt ud af klubbballonen, og ingen andre havde lyst til at løfte arven fra en traditionsrig motionsklub, der havde 28 år på bagen. Som tidligere pr- og reklamemand havde jeg masser af ideer. Nordtrim skulle shinede op og fremstå ensartet som et team man lagde mærke til – som en del af bybilledet i Helsingør Kommune, så motionstrenden kunne brede sig som ringe i vandet. Man skulle

ikke bare gøre som man plejede. Der skulle nye boller på suppen. Det årlige efterårsløb, Asserboløbet, havde stået distancen gennem 29 år, men var ikke længere tilstrækkeligt. Der skulle udvides med et forårsløb. Det blev til påskeløbet ”Helvede i Nord” (historien, og tilblivelsen af dette løb må vi tage en anden gang. Det bli’r for stor en mundfuld at sluge).

Dog lige en lille pudsighed om identitetsprogrammet for Nordtrims ensartede teamspirit. Alle medlemmer af klubben fik nye himmelblå T-shirts med logo og slogan’et: ”Løbeklubben Højt Mod Nord”: Dem var vi stolte over at vise frem til forskellige løbsarrangementer rundt om i landet (mest Sjælland), indtil der var én udefra, der udbasunerede: ”Nå, I kommer nok langvejs fra. Er I fra Nordjylland?” Det var lidt af et blåt øje, så vi måtte finde på et nyt slogan!

Hvordan motionstrenden startede

Nordtrim var faktisk godt fremme på beatet, da motionsdillen begyndte at kildre den danske befolkning. Motion for folket tog sin spæde begyndelse i 1969 i Dyrehaven med Eremitageløbet. I 1972 fulgte Esrum Sø Rundt, og i 1973 kom Asserboløbet og Gribskovløbet til. I forbindelse med sidstnævnte mødte 48 løbere op ved Kagerup Station for at løbe i Gribskov. Men faktisk var det virkningerne af en tv-udsendelse, der fik det hele til at eksplodere. Lægen

Eremitageløbet 1981. Man var nødt til at køre i to busser, men der blev ikke plads til alle på billedet. Foto: Sven Japsen.

Peter Schnoor fortalte i DRs monopoldage på jævnt dansk (dog med en vist patos), at flertallet af alle danskere er let modtagelige for kredsløbs-/hjerne-/karsygdomme, fordi de får for lidt motion. ”Vor tids pest” kaldte han det. Modgiften hed bevægelse, så man virkelig får brugt kroppens muskler. Virkningerne af en sådan landsdækkende, dramatisk svada kan være mangeartede. Den vordende løbe-, motions- og orienteringsklub NORD fik det at mærke efter udsendelsen i sommeren 1974. I dag kan vi 45 år senere nærmest betragte det som en profetisk udtalelse, for det var før velstandsboomet og fedme-epidemien holdt sit indtog i Danmark.

Motionsklub for mænd af rette støbning

Dagen efter udsendelsen dukkede en hel del mennesker, primært mænd, op til fysisk

udfoldelse i Helsingørsk Skoles gymnastiksal. Ole Christiansen var flyttet til Ramløse i starten af 70’erne og havde en baggrund som hockeytræner fra Gladsaxe Ishockey. Han ville starte noget konditionstræning og havde samtidig annonceret eller efterlyst mænd til 2 ugentlige træningsaftener af hver 2 timers motion. Efter senere forlydender en ret hård militæragtig, men også meget sjov og særdeles givende træning som vel kan sammenlignes med vore dages cross-fit træning. HSI’s Gymnastikafdeling oprettede herefter et hold med Ole Christiansen som yderst kompetent leder af de fysiske udfordringer. På holdet dukker også en anden Ole op, nemlig Ole Alstrup – så var de to piskesvingere. Ugepostens regelmæssige omtaler af de nye udfordrende motionstiltag resulterede i en jævn tilgang af deltagere, som i starten kun bestod af 6-8 mand. Med

Seje mænd til Østmesterskab i 4 km crossløb, "Smørbullet", Helsingør. Det blev til adskillige medaljer. Foto: Søren Grande.

sigte henimod Asserboløbet, som var blevet iscenesat året før fra Slotsruinen i Tisvilde Hegn, udvidede man den ugentlige motion i hallen med løbetræning i skoven og løb på Tofteskolens cindersbane og spring gennem samme skoles sand/springgrav. Således blev kimen lagt til lokalområdets løbeklub som i starten blot kaldte sig "Gruppe-Spæn". Følgende appel kunne læses i Ugeposten: "Nye mennesker kan endnu nå at være med i denne fællestræning og nå at komme i form til løbet, men så haster det med at finde ned til træningen, som foregår 3 gange om ugen – mandag, torsdag og søndag – med egnens dejlige skove som ramme. Torsdag den 31. juli starter man således fra P-pladsen ved Tibirke Kirke kl. 18.30, og her kan nye deltagere møde frem. Men det er nok også sidste frist, hvis man ønsker at komme i form til Asserboløbet den 7. september!"

Man begyndte at sætte sig mål

Ved siden af træningen til forskellige motionsløb tog Gruppe-Spæn også almindelig konditræning op. Den lille eksklusive kreds af dedikerede mænd indstillede sig på at sætte flere nye hold i gang, forudsat at tilslutningen blev stor nok, og målsætningen lød at utrænede kunne bygge deres form op fra grunden. Det blev ambitiøst, og der blev trænet hvor langt man kunne løbe på 12 minutter (Cooper-test). Det foregik på førømtalte cindersbane, men en del mente, at navnet Gruppe-Spæn var for pjattet. I stedet omdannede man det gode initiativ til en mere seriøs klub med vedtægter, kontingent, formand og kasserer. Motionsklubben kom til at hedde NORD og havde også planer om at få en gruppe aktive orienteringsløbere til hen ad vejen at supplere den almindelige konditræning, men primært lagde man hovedvægten på deltagelse i de forskellige motionsløb, som så småt var begyndt at dukke op rundt om i landet. Der var delte meninger om kvindelig adgang til klubben. Ville kvinderne distrahere mændenes militante og konkurrenceprægede træningsindsats, hvor kammeratskab og fysiske udfordringer dominerede – en del af disse mænd var jo tidligere cykelryttere, kaproere, fodboldspillere m.m. Man så "det svage køn" lidt an og vurderede deres løbeevner, og gradvist sivede kvinderne ind.

Udviklingen til i dag

Det anslås i dag, at omkring 800.000 løbsmotionerer i Danmark (og sandsynligvis flere, da en stor del er selvorganiserede, dvs. foretrækker at løbe for sig selv, uafhængigt af andre og på uforpligtende tidspunkter). Det store antal af fritidsløbere optager ikke medierne i væsentlig grad, hvilket må skyldes primært, at det er en motionsform for de brede masser og sekundært en minimal elite sportsgren i Danmark. Vi gør i forhold til de øvrige nordiske lande meget lidt ud af atletik disciplinerne. På trods af dette arrangeres der ca. 1000 motionsløb på årsbasis – et antal som har haft en markant stigning bl.a. fordi landets løbe- og motionsklubber er blevet overhalet inden om af privatkapitalen, det kommercielle erhvervsliv, firmaidrætten, medarbejdermotionen med mere. Fredags/fyraftens bajeren er mange steder blevet erstattet af forskellige kollegiale bevægelsestiltag – ikke mindst løbetræning, og det er en god udvikling for folkesundheden. Løb er den mindst tidskrævende motionsform, og samtidig den mest effektive motionstype man kan give sig i kast med. Den giver mest udbytte i forhold til indsatsen. Det eneste, den kræver af udstyr, er et par gode løbesko. De nordsjællandske naturområder, Tisvilde Hegn og Gribskov, er perfekte at løbe i og afholde konkurrencer i. Dog kan man som almen motionist fare vild i de store skove, så det er nødvendigt med afmærkede løberuter og hjælpsomme

levende poster, der kan anvise løbs- eller motionsdeltagere på rette vej.

En forening af løbetosser?

Den nuværende løbeklub Nordtrim opstod altså som en forening af løbeglade mennesker, der lagde vægt på naturoplevelse og socialt samvær gennem noget så enkelt som at løbe. Og hvorfor motionsløbe? I et af de første medlemsblade kan man læse følgende: ”Du træner dit hjerte/kar system, din kondition forbedres, bedre kondition betyder øget velvære, mindre træthed, overskud af kræfter, god nattesøvn. Desuden rammes motionister ikke så hyppigt af hjertesygdomme som andre, og skulle det endelig ske, er chancen for at overleve større”.

Kvindelige medlemmer af klubben samler lyngbuketter på Melby Overdrev til uddeling ved efterårets Asserboløb.

Man løb altså dengang for livet – eller måske forsøgte man dengang såvel som i dag at løbe fra døden – en måske for tidlig død? I dag ved man mere om livsstilssygdomme som fx. overvægt, diabetes m.m. Løb er for alle – uanset størrelse, alder og køn – og alle kan lære at løbe. Udsagn som: ”Jeg er ikke skabt til at løbe” er ikke holdbare. Gradvist kan kroppen vænne sig til den fysiske belastning – og det kan tage noget tid - men fra tidernes morgen blev mennesket født til at løbe. Lige uden for vores dør ligger et løbeterren i ”kongeklassen” med kæmpehøje og alskens vejrtagende natur. Nordtrim løber i alle kommunens skove, hegn og plantager, men mest i Tisvilde Hegn, ofte i Valby Hegn og Asserbo Plantage. Sjældne gange i Højbjerg Hegn, Aggebo Hegn og engang i mellem i Gribskov.

Den skydegale fartholder/formand

I forbindelse med Nordtrims 40 års jubilæum lykkedes det klubbbladsredaktør Brian Bak at få Ole Alstrup til at lukke lidt op for posen med erindringer fra klubbens spæde start. Pædagogisk indgang til løbemotionens lyksaligheder var ikke noget, man praktiserede, men snarere military madness: Formanden var frontløber på træningsturene og fungerede som fartholder. Tempoet var fastlagt fra start og skulle overholdes. Man måtte ikke overhale fartholderen. Men i klubbens indledende runder løb man som beskrevet kun mænd, og så gik der ofte

”drengerøv” i den, som når en rystet øl løber over. Man skulle vise de andre, hvor god man var. Straks eftersatte formanden de formastelige, affyrede én af de to medbragte hundeproppistoler i nakken på synderen. Det skabte ro i geledderne. Når så løbeflokken, ofte på en 8-10 mand, holdt pause ved et udlagt væskedepot – og det udartede til lidt for lang ”kællingesnak” - kom den anden proppistol i brug. Den blev fyret af, og formanden satte af som skudt ud af en kanon. Så gjaldt det om at smide vand og kage. Der skulle holdes kæft og trit – det var jo ingen snakkeklub - og formanden bestemte oftest dagens træningsrute. Men efter løbeturen kom der gang i snakketøjet, når det meste af turen skulle gennemgås over en kop kaffe, vand, velfortjent wienerbrød, eller hvad menuen nu stod på.

Mandeklubben GruppeSpæn

Der blev gået til stålet på de lange ture for det meste i Gribskov, så hen ad vejen ændrede man navnet til ”GribskovGruppen”, som blev til en slags undergruppe i løbe- og motionsklubben. Man blev også nødt til at omlægge mande-uvanerne. Så ikke mere pistolskydning og anden mandehørm. Dog slækkede man ikke på kravene. Alle skulle kvalificere sig for at være med – et vist antal kilometer på et træningsår, så kunne man blive medlem af gruppen, og man fik en løbe T-shirt med påtryk ”Gribskov-Gruppen” + en blomsterbuket til at tage

med hjem til konerne, eller til de i starten få kvinder som var i stand til at leve op til kravene. Andre undergrupper af mere hyggelig slags blev oprettet, bl.a. NORD/ski med langrendsture til Norge og Sverige (enkelte deltog i Vasaloppet), NORD/pedal, en cykelafdeling, der susede rundt om Arresø hver onsdag aften i ”cykelsæsonen”, som man kaldte det, NORD/fjeld, hvor man tog på vandreture i Lapland, Norge

og Færøerne (og vist også i Danmark?), NORD/hockey, hvor klubben flere år i træk var at finde i top 3 i den lokale hockey turnering i Helsingør Ungdoms Center (HUC). ”GribskovGruppen” blev siden omdøbt til NORD/kap som bestod af mænd der ville løbe om kap i Gribskov med store ambitioner om at opnå gode resultater til internationale konkurrencer, bl.a. maratonløb i København, Berlin og Paris. Man kan se det

Der bliver altid løbet stærkt fra start. Her er det Asserboløbs 15 km distance, der konkurreres om.

som en protest mod Nordtrims målsætning om at være en breddeklub og ingen klub for eliteløbere. Der blev set lidt skævt til ”hard-core” slænget, og en del valgte at melde sig ind i Hillerødklubben Langgarverne, som havde en elite-afdeling eller være medlem af begge klubber. I 90’erne og 00’erne ændredes navnet til ”Onsdagsklubben” med 6 vilde mænd der hele året mødtes i Mårup og løb forskellige steder hen, bl.a. Nødebo, rundt om Gribso, langs Esrum Sø og over Tulstrup tilbage til P-pladsen nær Mårup Station – endda uden pandelamper! Man løb ikke langt/langsomt (LSD-træning), kort/hårdt (HIIT-træning) men derimod langt, hårdt og hurtigt. Disse maniac-mænd løb 5 gange om ugen, mellem 75-100 km per uge – det kan ikke anbefales, og ganske få af dem er i stand til at løbe i dag. Man kan stadig møde en del af dem ude i skoven, men det er på MTB-cykel!

Hvordan Nord blev til Trim

Det baserer sig faktisk på et brud. En noget tragikomisk historie. Den kække første formand løb af med den første kasserers kone. Det var i de glade 70’ere ”make love not war”, men kassereren blev noget sur i betrækket, så man splittede løbe- og motionsklubben NORD op i to afdelinger: Orientering og Trim med hver deres formænd. Kassereren blev formand for Orientering og den kvindegade formand fortsatte i Trim. I øvrigt holdt parløbet mel-

lem Trim-formanden og kassererens kone i mange, mange år. De blev siden gift, men til stor sorg mistede vi hende i 2019. Hun fik hjertestop under en cykeltur i Tisvilde Hegn. Motion giver ingen livsgaranti, men garanterer et liv med oplevelser.

Tre år varede den første formands sprudlende motionsvælde med masser af sjove, men lidt vilde ideer/metoder. Føromtalt Ole Alstrup var i 1973 blevet valgt ind i HSI’s bestyrelse i gymnastikafdelingen, hvor han netop tog initiativ til at starte Asserboløbet som et lokalt motionsarrangement på grænsen mellem Frederiksværk og Helsingørskommuner. Af andre markante fanebærere kan nævnes ildsjæle som Sven Japsen (ivrig fotograf til mange senere motions events), Ib Lundin, Peter Knudsen, Finn Lange, Gudrun og Poul Hansen, lægen Jørgen Hannibal, Arne Clausen, Ejvind Hartmund og Vilhelm Ljørring. Uden sådanne trofaste væbnere kan ridderen (helten) ikke træde i karakter. De fleste er ikke iblandt os mere, og motionskaptajnen, Ole Alstrup, havde ingen ambitioner om et nostalgisk interview om klubbens første, maniske tid.

Stuebjerggaard – et refugium i Tisvilde

Nils Vinding blev interviewet af Christian Friis og Anett Wiingaard

Tæt ved Hovedgaden i Tisvildeleje fører en allé op til en smuk, hvidkalket ejendom, Stuebjerggaard. Ved den stråttækte gård græsser en brun hingst og en hvid hoppe, men bortset fra hestenes lyde er her helt stille. Vi kan ikke undgå at kaste et blik ind ad den store glasfacade i den gamle ridehal, der efter en brand er ombygget til et smukt, enkelt rum med fritlagte bjælker.

En 600 kg tung dør tætner rummet, så roen i den omgivende skov ikke forstyrres, selvom yogakursister fylder rummet med måtter eller foredragsholdere samler koncentrerende lyttere i den 7 meter høje sal.

I stuehuset tager Nils Vinding imod os, og mens kaffemaskinen kværner, kigger vi os rundt i køkkenalrummet, hvor blikket

automatisk bliver fanget af det store gavl-vindue, der vender ud mod skoven. Skovens træer kommer ind i rummet indrammet af vinduespartiet, og da kaffen bliver serveret og maskinen slukket, er stilheden total.

Netop roen var det, som Nils Vinding og hans hustru, Ida Engholm, faldt for, da de købte stedet. Oprindeligt søgte de et sted tættere på København, men “så havde min hustru set det her – jeg tænkte, det er for langt væk - men da vi så steg ud af bilen, var vi solgt, fuldstændig solgt – fordi her er så stille og fredfyldt, og det sætter vi meget, meget højt. Der er desuden hele infrastrukturen; der er biograf og restauranter og indkøbsmuligheder og tog”.

Parret besluttede derfor, at Stuebjerggaard ville være den perfekte ramme for et refugium bygget op omkring de tre grundpiller: fordybelse, kreativitet og eksistens.

Vision for Stuebjerggaard

Nils Vinding er daglig leder af refugiet, hvor besøgende kan pleje krop og sjæl gennem yoga og meditation eller få ro til kreative og fordybende processer som at komponere musik, skrive eller forske. Visionen for stedet er at skabe tid og ro til fordybelse; et helle fra tidens hektiske tempo.

Ideen om at skabe et refugium går 15-17 år tilbage i tiden, hvor Nils Vinding ernærede

sig som jazzmusiker ved siden af et job som højskolelærer på Den Rytmske Højskole i Vig. Siden tog han en længere ledelsesuddannelse, der blev afsluttet med en MBA. Uddannelsen gav adgang til forskellige stillinger som international salgschef med fokus på distribution af mikrofon- og lydteknik. Efter 15 år med op til 160 rejsedage om året, blev jobbet så stressfyldt, at Nils Vinding overvejede at sige sin stilling op. På det tidspunkt var Stuebjerggaard blevet en realitet, så parret besluttede, at nu måtte det briste eller bære med refugiet som den halve indtægtskilde. Nils Vinding sagde sit job op og nu – tre år efter - er gården veletableret med besøgende fra flere miljøer og en næsten fuld kalender.

Nils Vindings baggrund

Med en baggrund som jazzmusiker og tidligere salgschef hos bl.a. DPA Microphones, der er en udløber af Brüel & Kjær, har Nils Vinding en stor viden, erfaring og netværk inden for både musik- og lydbranchen.

“Jeg arbejdede med teknisk forklaring, da en stor del af måden at formidle og sælge mikrofoner på er at løfte vidensniveauet for kunden, så de kan se, hvad udstyret kan. Så jeg tog rundt på konservatorier og universiteter og holdt forelæsninger om mikrofonteknologi. Undervejs blev firmaet købt og ejet af skiftende kapitalfonde, hvilket i

mine øjne betød, at værdierne blev ført ud af virksomheden. Vi mangedoblede omsætningen i de 12 år, jeg var med, men vi var færre medarbejdere, da jeg sluttede, end da jeg startede”.

Travlheden i jobbet gjorde den gamle drøm om et refugium aktuel, og visionen om et sted, hvor fordybelse kunne erstatte den hektiske dagligdag, faldt sammen med, at den yngste datter flyttede hjemmefra fra villaen på Frederiksberg. Parret er begge født og opvokset i Virum og havde ingen

tilknytning til Tisvildeleje, men jagten på det rigtige sted førte dem til Stuebjerggaard, hvis historie går tilbage til 1786, hvor ejendommen udstykkedes fra Kronborg som fæstegård.

Lydstudiet som gårdens hjerte

Som basis for stedets vision om at skabe gode rammer bl.a. for musikere og komponister er der etableret et professionelt lyd-studie i en tidligere staldlænge. Fællesarealer og musikstudie er indrettet på det oprindelige hølft, mens refugiets værelser er dan-

net ud af de tidligere hestebokse. I denne adskilte bygning kan unge musikere opleve noget af det, de ellers ikke ville have råd til i et professionelt pladestudie. “I gamle dage var der store studier, hvor der var plads til et symfoniorkester, forment lydstyr og flygel, og de steder er jo kraftigt uddøende. Der er måske to-tre tilbage af den type i Danmark, og det betyder, at folk sidder hjemme i deres lejligheder og komponerer og indspiller musikken, og så bliver de ikke introduceret til det, som musik også kan – hvordan et flygel er at spille på, hvordan det lyder, og alle de andre fine instrumenter,

kontrabassen, kvalitetstrommer. Og det vil være mig en glæde, hvis stedet her kunne være en introduktion til det”.

Både Universal Music, Copenhagen Records og Sony Music har gjort brug af studiet, hvor de har brugt stedet til at indlogere et hold unge sangskrivere og komponister. Nils Vinding har her en tilbagetrukket rolle, men “når de spørger om noget, træder jeg til, og det gør de faktisk rigtig tit – både i forhold til instrumenterne og i forhold til lyden”. Desuden er Nils Vinding også ofte selv i producerrollen, når musikere lejer

studiet med en producer ved roret til at styre optagelserne. “Den rolle nyder jeg også meget”.

Refugiets betydning for Tisvildeområdet

Gæster søger refugiet for at fordybe sig i musik, tekstskrivning, forskning samt i kurser inden for yoga, meditation og eksistens, men stedet åbner også op for lokalområdet. Der har været afholdt enkelte koncerter i lydstudiet; en jazzkoncert med klaver og fløjte, en sangaften med sange fra “glemmebogen”, og en aften med musik til Tove Ditlevsens digte. Rummet er intimt, og

studiet er professionelt lydisoleret, så lyden ikke når uden for rummet. I dialog med lokalbefolkningen kunne der derfor være mulighed for at udvide arrangementerne, dog i overensstemmelse med parrets ønske om intime aktiviteter, der ikke forstyrrer stedets ro.

Det særegne ved Tisvildeleje

Roen og lyset i Tisvildelejeområdet er nemlig noget helt særligt for parret og understøtter deres visioner om mulighed for fordybelse, kreativitet og for at være god ved sin krop. “Stedet indbyder til gåture. Årstiderne

er helt anderledes heroppe. Vi holder næsten mere af efterår, vinter og forår end af sommer, for årstiderne kommer indenfor på en anden måde. Det har vi også forsøgt at hive ind med vores indretning. I kan se det vindue deroppe, som vender ud mod skoven og dens lys, og den store glasfacade i ridehallen, hvor man kan dyrke yoga, og så kigger man lige over på skoven eller på hestene”.

Indretning og modernisering af gården

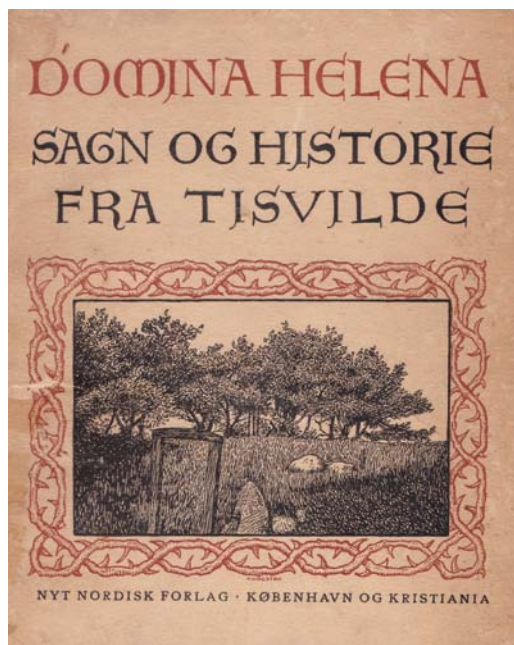
Den store opgave med modernisering har parret selv stået for, og som professor på Kunstakademiets Designskole har Ida Engholm med sin passion for design og indretning gået op i alle detaljer. Parret har ønsket at få lyset ind i rummene og at åbne dem ud mod naturen i form af nordisk modernisme, men med respekt for stedets historie – “der ville jo komme mere lys ind, hvis der ikke var sprosser for vinduerne, men det synes vi, der skulle være. Og formerne skulle også holde den oprindelige arkitektur, for det buede vindue er jo ikke modernisme

på nogen måde. Det er måske farvepaletten, vi har valgt at gøre mere nordisk; lyst træ, enkle farver. Det er altid vanskeligt at være tro mod historien og så forny og modernisere, specielt sådan noget som lys, for i gamle dage har en bondestue som denne været mørk, for enhver åbning var varme, der slap ud”.

Hvor de indvendige rum på gården i dag er lyse og åbne, er den originale arkitektur så vidt muligt videreført udefra, fx med sprossede døre i alle værelserne i den gamle hestestald, hvor der tidligere var udgang for heste. Også træværkets grønne farve, den såkaldte Københavnergrøn, er et forsøg på at føre stilen tilbage til den oprindelige.

Den historiske gård har særlig betydning for Tisvildeområdet, og med Nils Vinding og Ida Engholms omdannelse af gården til refugium, hvor gæster kan søge ro og fordybelse fra hverdagens travlhed, har Stuebjerggaard nu indtaget sin plads i 2000-tallet.

Bering Liisberg: *Domina Helena*.

Mere om Stuebjerggaard

Af Chr. Friis

I forbindelse med interviewet med Stuebjerggaards nye ejer var det oplagt at finde frem til, hvad andre tidligere har skrevet om den fine, gamle slægtsgård.

Bering Liisberg

I Bering Liisbergs bog ”Domina Helena - sagn og historie fra Tisvilde” fra 1919 er der

en fortolkning af navnet ”Stuebjerggaard”. Liisberg fortolker navnet på denne måde: ”Tæt øst for Frøbakke, umiddelbart uden for Hegnet (Tisvilde Hegn) og så at sige ved bakkens fod, ligger Stabbjærggaarden”. Et navn der vel naturligt kan fortolkes som gården ved Stabbjærget. Den svenske form er bevaret lige op til vore dage på Generalstabens kort, og har først på det allersidste måttet vige for det danske navn: ”Stubbjærggaarden”. Af navnet burde man vel driste sig til den antagelse, at Frøbakke en tid - samtidig med frødyrkelsen eller efter at denne er døet hen - tillige har båret navnet ”Stabbjærget”.

Stabbjærget tør vel opfattes som navnet på det bjærg - den bakke ville vi sige på nutids dansk - hvor egnens folk, i en tid, da man endnu havde skikke og sædvaner fra hedenskabets dage i levende brug, hentede de stabbe eller stubbe, som helligede Frø, guddommen for frugtbarhed og avlekraft - blev brugt ved ”Stabdansen”, den væsentligste ceremoni ved bryllupsfesterne. Denne stabdans, siden omformet til en leg, har været i brug på de steder, hvor Frø dyrkedes, og har været udført i Sverige ved midten af forrige århundrede og i Finland lige op til vore dage”.

Årbog 1968/-69

I forbindelse med dannelsen af Vejby-Tibirke Selskabet i slutningen af 1960’erne

Stuebjerggaard 1954. Foto: Det kgl. Bibliotek.

var Stuebjerggaard i fokus som det kommende hjemsted for Selskabets aktiviteter. I den forbindelse var der en artikel i Årbog 1968/-69 af P.K. Hofmansen om gårdens historie. Af Hofmansens beretning fremgår det, at...

Ved udskiftningen i 1786 af de 10 gårde, der lå og klemte sig sammen i Tisvilde By, var Stuebjerggaard gården nr. 4. Den daværende ejer havde ikke lyst til at blive flyttet ud på markerne - han valgte trygheden og nærheden i Tisvilde by. I 1818 gik der ild i den

gamle Stuebjerggaard, og ejeren af gården, Anders Jørgensen, valgte nu at tage springet. Den nye Stuebjerggaard blev nu bygget helt oppe i tæt nærhed til Tisvilde Hegn – der hvor gården ligger i dag ved Stuebjerggårdsvej. Matrikelnummeret burde have været nr. 4, men gården fik i stedet nr. 6a.

Salg af arealer til bebyggelse

I forbindelse med flytningen af gården valgte Anders Jørgensen at frasælge nogle af de spredte arealer, som hørte til gården. Noget af det første var området Bymosen

i Tisvilde By samt de parceller, der lå ude på Asserbo Overdrev langs med Ryagervej på Sandet. Også den nordvestlige del af Hegnsvej i Tisvilde Overdrev blev solgt fra. Køberen var ejeren af Dyrekærsgaard. Gennem 1800-tallet var det Stuebjerggaard, der lagde jord til udvidelsen af Tisvilde By. Hele vejen fra Kastaniealleen, bag om Fogedgården og Tisvilde Kro og helt op til Tisvilde Skole blev der bygget helårshuse mange steder. Ved århundredskiftet omkring 1900 var det nu sommerhusgrunde, der var salg i. Fra 1905 og frem til 1920 drejede det sig om 19 sommerhusgrunde bl.a. sommerhusene på Xylografens Vej, Margot Nyholms Vej og Skovporten. Endnu stærkere gik det fra 1920 til 1936, hvor der blev solgt 40 grunde. Fra 1936 og især frem mod 1964 skete der næsten en eksplosion i salget. I alt 266 sommerhusgrunde blev solgt i den periode. Tæller man det hele sammen, så er Stuebjerggaards landbrugsarealer blevet omdannet til 325 helårs- eller sommerhusgrunde. Stuebjerggaard kan man godt udnævne som en af de store ”modergårde” til skabelsen af vores Tisvildeområde... Men også til betydelig store sommerhusområder på Sandet og tæt ved Tisvildeleje.

Stærke gårdejere

Meget tyder på, at salget af de mange grundstykker må have styrket Stuebjerggaards ejeres omdømme og prestige hos den lokale befolkning. Igennem flere hundrede

*Poul Bendt Pedersen,
Ejer af Stuebjerggaard.
Foto: Gribskov Stads- og
Lokalarkiv.*

år havde det været Fogedgården nede i Tisvilde By, der næsten havde haft monopol på alle de magtfulde offentlige poster i lokalsamfundet. Fra 1852 til 1855 var gårdejer Lars Andersen fra Stuebjerggaard medlem af sogneforstanderskabet i Vejby og Tibirke Sogne. Han opnåede at få opkaldt den uhyre lange brandlinje, ”Lars Anders Linie”, efter sig.

Lars Andersen havde taget et plejebarn til sig. Han hed Poul Bendt Pedersen, og da han var blevet voksen, overtog han Stuebjerggaard. Udover at være en dygtig landmand, nåede han at beklæde adskillige tillidsposter: vurderingsmand for et af de større brandforsikringsfirmaer, medlem af og senere formand for sognerådet. I en årrække var han yderligere en stærk formand for andelsmejeriet ”Ørekilde” i Ørby. Efter hans død drev hans enke, Karen

Tisvilde ved Stuebjerggaard og Skorporten i 1968. Ariel Luftfoto.

Marie, gården videre sammen med sin søn, Karl Pedersen. Efter moderens død valgte Karl Pedersen og hans hustru Elisabeth at afhænde Stuebjerggaard til vekselerfirmaet Lønborg og Wägensen, der kort tid efter havde stor succes med at få solgt utrolig mange sommerhusgrunde. Karl Pedersen og hans hustru havde ret til at blive boende på Stuebjerggaard, så længe de levede. Men allerede i juli 1969 forlod Elisabeth gården, da hendes mand Karl Pedersen var død for flere år siden. På det tidspunkt havde Vejby-

Tibirke Selskabet mulighed for at købe Stuebjerggaard, der derefter skulle være Selskabets hjemsted. Herunder gengives uddrag af et brev, som repræsentantskabet i Selskabet sendte til Vejby-Tibirke Sogneråd:

Brev d. 23. juni 1967 fra V-T S til Sognerådet vedr. køb af Stuebjerggaard

... ”Som lidt af en hastesag står vi over for at tage stilling til erhvervelsen af Stuebjerggaard, som vi mener velegnet som vort kommende egnsmuseum. Da kommunen i

Stuebjerggaards stue før 1959. Foto: Alsønderup-Tjæreby Lokalkærin.

sin tid var med ved forhandlingen med vekselerer Lønborg ang. salget og udstykningsen af Stuebjerggaard, vil vi finde det naturligt, at sognerådet indbydes til at deltage i den afsluttende forhandling med vekselerer Lønborg, som foreløbig har givet Selskabet et skriftligt købstilbud på kr. 250.000 for gården med tilhørende areal på ca. 3 tønder land. Der er 110.000 kr. lån i ejendommen.

Det vil være en smuk opgave i sig selv at søge at bevare denne gamle slægtsgård og forhindre, at den en skønne dag sælges og ender som cafeteria eller lign., og selskabet vil derfor gerne anmode sognerådet om en snarlig forhandling for at erfare sognerådets mening om den bedst mulige form for gårdens overtagelse som hjemsted for Vejby-Tibirke Selskabets fremtidige opgaver. Vi henstiller til sognerådets medlemmer velvilligst at overveje, om sognerådet dels kunne tænke sig at deltage i den afsluttende

forhandling med Lønborg om selve købet, dels under en eller anden form være selskabet behjælpelig med finansieringen af købet.

Et medlem af vort repræsentantskab, vekselerer Aage von Benzon, har stillet sin sagkundskab til rådighed for selskabet ved den forestående forhandling med Lønborg og har givet tilsagn om at finde den bedst mulige form for erhvervelsen af ejendommen. Repræsentantskabet fandt det naturligt og ønskeligt, at kommunen og selskabet gik sammen om den betydningsfulde opgave, det ville være at få købet af Stuebjerggaard sikret nu, hvor gården endnu er at få til en nogenlunde rimelig pris. Man burde ansøge om, at kommunen eventuelt overtog forrentningen af gårdens prioriteter og afholdt de øvrige årlige ejendomsudgifter,

*Alfred V. Jensen. Der høstes ved Stuebjerggaard.
Ejet af Vejby-Tibirke Selskabet.*

og at det så blev Selskabets opgave blandt sine medlemmer at indsamle forskelsbeløbet mellem købesummen og prioriteterne. Med den her givne orientering tillader vi os at fremsende denne henvendelse til velvillig overvejelse og behandling i sognerådet og i forventning om, at sognerådets interesse for den foreliggende sag vil bidrage til, at man i fællesskab finder frem til den bedst mulige løsning af denne opgave, som vi tillægger det den største betydning at få gennemført nu.

Ærbødigst på repræsentantskabets vegne
H. P. Honoré - Chr. Andersen - E. Ebstrup
- Chr. Bek - Knudåge Riisager - A. Hostrup
Pedersen”.

Selskabets havde i 1967 lidt over 1100 medlemmer, der var positive over for planerne, og alligevel besluttede man at undlade at købe gården. Karl og Elisabeth Pedersen støttede hjemstedsplanerne og testamenterede alt det gamle inventar fra gårdens dagligstue til Vejby-Tibirke Selskabet. Det står nu urørt på depotet på Bjørnehøjskolen.

Stuebjerggaard ændrede fuldstændig karakter, da Lønborg og Wågensen havde overtaget gården. De nye ejere var ikke landmænd, og arealerne blev nu udstykket til glæde for de mange sommerhusejere, der i dag befolker området.

Branden d. 23. nov. 1989. Foto: Jørgen Lindeboj.

Stuebjerggaard feb. 2020. Foto: Anett Wiingaard.

Ebba Holm, Stuebjerggaard. Ejet af Vejby-Tibirke Selskabet. Foto: Chr. Friis.

Johannes V. Jensen midt i murerarbejdet med mammuten. Foto: Holger Damgaard. Det kgl. Biblioteks billedsamling.

Mammuten i Tibirke Bakker

Af Oluf Friis (1894-1979) *Artikel fra Politiken 18. juli 1951.*

Selv omtalte Johannes V. Jensen gerne sit sommerbosted i Tibirke Bakker¹ blot som: paa Bakken. “Ser De ikke op til os paa Bakken?” lød det forjættelsesfuldt ved afskeden inde i byen, og enhver læser af Dyrenes Forvandling er kendt med stedet fra kapitlet

med overskriften: “Paa Bakken”.² Det var i 1913, at Johannes V. Jensen tog sit sommerhus i besiddelse efter hjemkomsten fra sin anden store rejse til Østen, skildret i Introduktion til vor Tidsalder. Huset er tegnet af Iver Bentsen paa grundlag af, hvad

Johannes V. Jensen havde fortalt ham om gammel himmerlandsk byggeskik.³

Paa en hylde i Bakken, med stejl opgang fra landevejen, ligger det straatækte, rødkalkede hus med en aaben plads, en slags tun, foran sig. Indgangsdøren fører ind i en forstue. Til højre for denne ligger spisestue, sovekammer og køkken, til venstre storstuen, som kun fandtes i de større, mere velhaven-de bondehuse.

Følger man stien rundt storstuegavlen, kommer man til en lille, firkantet bygning lidt højere oppe i Bakken med et pyramidetag af teglsten. Straatag havde været for farligt, bygningen var oprindelig indrettet som smedje og værksted.

*Johannes V. Jensen ved mammuten - halvt færdig.
Foto: Holger Damgaard. Det kgl. Biblioteks billedsamling.*

I de første aar var den i fuld brug. Sammen med sine drenge byggede Johannes V. Jensen en mammut⁴ noget oppe i Bakken. Alle Tisvildebeboere vil mindes den. Man saa den langvejs fra, en bukkel i Bakken, med vældige stødtænder ragende frem, en karakteristisk profil i landskabet, der straks fortalte en, hvor man var.⁵ Nu er den forlængst jævnet med jorden. Smedjen blev til atelier, hvor Johannes V. Jensen for sin private fornøjelse dyrkede billedhuggerkunsten.

Jeg ser Johannes V. Jensen for mig, siddende i sommerdagen paa den lange egestolpe foran huset, der tjener til bæk, skærende og snittende, altid havde han noget mellem hænderne. Især husker jeg sommeren 1924 eller 1925, der helt stod i flitsbuens tegn. Bueskydningen tog i de svale aften-timer form af en art luftgolf. Man skød sig med pilen Bakken rundt. En uforglemmelig skønhedsoplevelse var synet af pilens flugt i luften. Jeg maatte mindes, hvad Johannes V. Jensen har fortalt i den lille skildring med titlen "Kirken i Farso"⁶ om sin drengetid, da han i indianerlegene var stammens smed: "Jeg opfandt Pile med Søm i Enden i Stedet for som før med Beg, jeg udgrublede en ny Type for Dragen og forbedrede Flitsbuen." Nu var sønnerne vokset til, saa de lavede naturligvis selv deres buer og skar deres egne pile, vældigere og ypperligere end den gamles. Men han havde sine smaa

*Johs V. Jensens mammut næsten færdig.
Foto: Per Christiansen, Minsamling.dk.*

venner, piger og drenge fra husene rundt omkring. Jeg husker en dag en af disse blev lyksaliggjort med en lille, fin bue. Johannes V. Jensen havde som ingen af vore tidligere digtere – haandens snilde, og ogsaa denne evne indgik som et væsentligt element i hans digtning. Den lange Rejse er, iblandt saa meget andet, en lovsang til haandværket, til vore brugstings skabere og opfindere, en frise af monumentalbilleder af mand og kvinde ved haandens arbejde gennem de skiftende tidsaldr.⁷

Johannes V. Jensens sommerbosættelse i Tibirke er det sidste led i hans, jydens, opdagelse og erkendelse af den sjælland-

ske naturs skønhed. Den besjælende kraft i denne udvikling i Johannes V. Jensens naturfølelse og danskhed udgaar fra den oplevelse, der betyder det store vendepunkt i hans tilværelse, mødet med den sydsjællandske forpagterdatter, der i 1904 blev hans hustru. Kun saa meget skal siges herom: han havde set hende i Studentersamfundet, hvor hun sad med det store haar “som en gylden Hjelm paa Hovedet”. Ungdommens urolige vandre- og rejseliv var forbi. Han blev fast bosiddende paa Frederiksberg, Københavns grønne hjørne, og i Tibirke, overgangen sket fra “Ungersvendens fritlevende Sværmetilværelse til fuldbyrdet Livs faste Korarring”.⁸ Bag alt, hvad Johannes V. Jensen siden har digtet, staar der en kvinde. Det er hende, han længes imod og genfinder i det sjællandske landskab:

*Den danske Mark i en Bølgen gaar
som Aandedræt af en venlig Kvinde.
Sødt gynger Byggen sit Silkehaar,
og Rugen aander med Sol i Sinde,
og Vinden iler
til Hvedens Bryst.
Hvor fager smiler
den danske Kyst!⁹*

Den unge stormende jyd med sindet lukket skæbnesvangert i laas af indre hemninger og ydre modstande lærte sig mildhed, for-

løstes til fuld menneskelighed ved mødet med Sjællands frodige datter. Derfor lyder “Danmarkssangens” livserfarne belæring: “og milde Kvinder – hvor har de Magt”, og helt for egen regning bekender Johannes V. Jensen i digtet “Den danske Sommer”:

*I Slægt med Himlens Blaa jeg fandt et Sind,
et Spejl af Aabenbedens rene Ro;
her saa jeg i en simpel Ægthed ind,
paa dette, Dagen, grundet jeg min Tro.*¹⁰

Ro og vidsyn fandt Johannes V. Jensen i Tibirke-somrene paa Bakken. Men det er hemmeligheden ved vidsynet fra Johannes V. Jensens bakke, at rummet ikke blot er det vældige naturpanorama, der udbreder sig for vore øjne, men ogsaa det indre, besjælede rum, man kalder tiden, alt det, som vi kun ejer i vor tanke og vor erindring. “Sindet”, skriver Johannes V. Jensen, “udvider sig da her nedad i Tiden og til alle Grænser af Landet og ud over dem, som en Fugleflugt gennem alle Tider og Lande.”¹¹ Planter og dyr, kæmpehøjene, der kroner synsranden, vejr og vind, alt kom til digteren paa egebjælken foran huset og satte tanke og fantasi i sving, blev til billeder. Den bølgende kornmark paa den anden side mosen, hvad fortæller den – “Saadan løb Vinden over Steppegræsset i et Land man er fra, de vilde Græsmarker i Tidernes Morgen, da Mennesket begyndte at blive Menneske. En gammel Længsel efter en Tilværelse før, for en

Jordperiode siden, da man skjulte sig i Græsset, og var to, og ynkedes over Dyret, som jo ogsaa bar Omsorg for Unger, og nøjedes med Kerner af de vilde Græsser, i Stedet for at ihjelslaa, og blev Menneske, fordi man elskede.”¹² Hos Johannes V. Jensen paa Bakken er vi midt i mytens besjælede verden.

En af dette aars faa fine sommerdage besøgte jeg igen Tibirke og stod atter ved Johannes V. Jensens hus. Da jeg ad den skønne vej langs Arresøens østside nærmede mig bakkerne og begyndte at spejle efter stedet, slog det mig, at der var noget, øjet savnede: bakkernes vartegn, Johannes V. Jensens mammut. Siden er det blevet til en tanke, som synes mig saa ligetil og rigtig, at jeg hermed bringer den frem til offentlig overvejelse. Lad os, alle Johannes V. Jensens læsere og dyrkere, genrejse mammuten i Tibirke Bakker, placeret i landskabet efter hans plastiske intentioner, frit formet af en moderne billedhugger, nu ikke blot som en storartet sommerferiespøg og et vartegn for egnen, men som et talende symbol for Johannes V. Jensens digtning, et varigt mindesmærke for ham som mytens genskaber i nutiden.

Johannes V. Jensen og den færdige mammut. Foto: Holger Damgaard. Det kgl. Biblioteks billedsamling.

Referencer

- 1 Jf. Aage Jørgensen, "Johannes V. Jensen og Tisvilde", i *Den Store Jensen og andre Præciseringer*, 2017, s. 254-90, optrykt efter *Vejby-Tibirke Selskabet. 50 års jubilæum. Årbog 2016*, s. 55-87.
- 2 *Dyrenes Forvandling*, 1927; "Paa Bakken", s. 17-27.
- 3 Ivar Bentsen (1876-1943), arkitekt, professor, foregangsmand i Bedre Byggeskik-bevægelsen.
- 4 *Mammut, elefantslægt, der levede på den nordlige halvkugle før den sidste istid, Weichsel-istiden.*
- 5 Anne-Marie Mai omtaler i *Danske Digtere i det 20. århundrede*, bind 1, s. 557, mammutten som "gigantisk".

⁶ *Kirken i Farsø, Chicago/Minneapolis 1903 (og påny ved Aage Jørgensen, Farsø 2018).*

⁷ *Den lange Rejse, bind 1-6, 1908-22.*

⁸ "Som Dreng skar jeg Skibe", *Den jydsk Blæst*, 1931, strofe 14.

⁹ "Danmarkssangen", *Verdens Lys*, 1926, strofe 3.

¹⁰ "Den danske Sommer", *Digte*, 1943, strofe 13.

¹¹ *Dyrenes Forvandling*, s. 23.

¹² *Dyrenes Forvandling*, s. 26f.

Oluf Friis (1894-1979)

Litteraturhistoriker, professor ved Københavns Universitet 1957-64. Hovedværker: Den danske Litteraturs Historie, 1, 1937-45, og Den unge Johannes V. Jensen 1873-1902, 1-2, 1974. Tillige digterens gode ven. Artiklen fremkom i Politiken 18. juli 1951.

NB.

Vejby-Tibirke Selskabet siger endnu en gang tak til Aage Jørgensen, der har sendt denne artikel af Oluf Friis, hjulpet med at skaffe billeder og skrevet noterne med mange gode henvisninger. Aage Jørgensen har tidligere skrevet en omfattende artikel, "Johannes V. Jensen og Tisvilde", i Årbog 2016.

Chr. Friis

Mindetale for P.C. Skovgaards 200-årsdag

Tale i Vejby Forsamlingshus ved mindefesten, afholdt april 2017.

Af Jens Anker Jørgensen

Jeg vil begynde med at sige tak til Vejby Lokalforsamling og Vejby-Tibirke Selskabet for at have taget initiativ til, at vi får anledning til at markere P.C. Skovgaards 200-årsdag på denne måde. Til hverdag har vi nok at gøre med at tænke på nutiden og fremtiden, men det er vigtigt, at vi engang imellem standser op og tænker lidt på, hvor vi kommer fra, og på dem, der har været med til at gøre os til dem, vi er. Sådant en lejlighed har vi i dag, og det er godt den bliver brugt. Skovgaard er en af dem, man kaldte nationens fædre, og han bliver med rette fejret og mindet i dag, ikke mindst på Skovgaardsmuseet i Viborg, men her i Vejby har vi jo en særlig grund til at mindes ham, fordi vi selv, om jeg så må sige, har en andel i ham. Så inden vi ser på hans egentlige indsats, kan vi lige genopfriske lidt af historien om, hvordan det hele begyndte her i Vejby. Den historie kender de fleste af de tilstedeværende nok, men den er så opløftende og inspirerende, at den ikke kan fortælles for tit.

Skovgaard havde sine drengeår i huset her ved siden af hos sin mor, der drev en lille landhandel. Peter gik til hånd i butikken

Th. Lundbye. Portræt af P.C. Skovgaard 18. april 1845.

og solgte skrå i små stumper, som han skar ud efter målehakker i disken, når der altså var noget at sælge af, for det kneb med pengene, og varebeholdningen var tit langt nede. Allerhelst ville han dog tegne, og kyndige folk så hans tegninger og fandt talent i dem. Men hvis det skulle blive til noget, så

skulle han på Kunstakademiet i København, og det krævede penge. Der var ikke noget med SU dengang, og familiens økonomi rakte ikke. Men så gik lokalsamfundet i gang. Peters lærer i Vejby Skole, den legendariske lærer Jensen, satte sig sammen med lærer Visby i Ågerup og lavede en skrivelse, der indbød folk til at give en større eller mindre sum årligt i tre år, så Peter kunne komme i vej med maleriet. Og i efteråret 1831 trak lærer Visby sin gamle hest af stalden og red ud for at samle penge ind. Den første han opsøgte, var kromanden i Helsing, og det var klogt, for kromanden tegnede sig for ti rigsdaler årligt, og det var en god begyndelse. Skovridderen i Mårup gav fem rigsdaler, amtsforvalteren på Esrum Kloster gav ti, fyrinspektøren på Nakkehoved Fyr gav tre og så videre, og da alle disse honorariores var gået i spidsen, fulgte mange andre med, og projektet lykkedes, Peter kom afsted og kunne samle sig om det, der var hans bestemmelse.

Historien om den indsamling kan stadig gøre en varm og glad, og når nu vi er i gang med at mindes og tænke tilbage, så skal vi også lade en taknemmelig tanke gå til de mange, der bidrog dengang. Der har ikke været meget overskud eller velfærd i Vejby i begyndelsen af 1800-tallet, det har kostet afsavn at være med, men de gjorde det, og det banede vejen for Skovgaard. Han glemte heller aldrig sin barndoms by, men

blev ved med at omfatte den med kærlighed og taknemmelighed. Det ser man måske tydeligst i de mange tegninger og skitser, han lavede herfra i sommeren 1843, hvor han boede her et par måneder sammen med sin ven maleren Johan Thomas Lundbye. De var ude med skitseblokken og malerkassen hver dag, og alt, hvad de lavede, emmer af ungdom og lykke. Den sommer i Vejby er et af de mest hjertevarme steder i dansk kulturhistorie.

Skovgaard blev landskabsmaler, og han blev en af de helt store i dansk malerkunst. Der var en særlig dansk tone i hans malerier, som ramte noget hos publikum, og han slog igennem i helt enestående grad. Han var ikke forud for sin tid, som en van Gogh, der gik nye og sære veje, som ingen forstod. Skovgaard var en klassikertype, der fortsatte og fuldendte en tradition, lidt ligesom Thorvaldsen, og folk elskede hans billeder. Men han var ikke en modemaler, han ville noget med sin kunst. Der skulle ske noget med dem, der så på hans billeder, og det gjorde der. Lidt flot sagt: de blev danskere.

Skovgaard havde sin store tid omkring midten af århundredet, og på det tidspunkt var det nationale og danskheden et stort tema. Det er det jo også i dag, nu mest fordi det er ved at smuldre, men dengang blev det bygget op, og vi havde noget at have det i. Vi vandt treårskrigen fra 1848-51, ja, egentlig

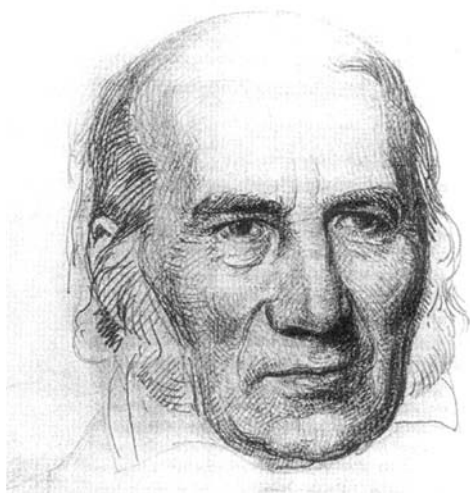
P.C. Skorgaard: Stue i Vejby, 1843. Det lille selskab finder sted i Vejby – sommeren i moderens hus ved siden af forsamlingshuset. Ved væggen sidder fra venstre lærer Jensen, P.C. Skorgaard og J. Th. Lundbye, og overfor sidder Madam Skorgaard med hovedtøj, P.C. Skorgaards søster Vilhelmine med ryggen til og en jomfru Broe, der boede hos familien. Olie på lærred. Statens Museum for Kunst. Foto: SMK Foto.

var det vel bare et oprør i hertugdømmerne, men vi syntes vi havde banket tyskerne og var helt euforiske. Det gik over i 1864, men det var stadig noget ganske særligt at være dansk. Det var ikke kun noget folket var, det

var også landet selv, landskaberne, skovene og markerne, der havde noget særligt dansk over sig, og det kunne Skovgaard male, så man kunne fornemme danskheden stråle ud fra lærredet.

Man kan allerede høre det på titlerne på hans billeder, de hedder sådan noget som "Markvej med Piletræer ved Vognserup", "Havremark ved Vejby", "Sommeraften henimod Solens Nedgang", "Motiv fra Gisselfeld", "Udkanten af Tisvilde Skov, Blæst", "Bøgeskov i Maj", "Motiv fra Iselingen", "Sommereftermiddag med forbydende Tordenbyge i Dyrehaven", "Oktoberaften ved Brødebæk Mølle". Det er ren poesi, men også ganske præcise angivelser: hvad er det vi ser, hvad tid på dagen og året er det, hvordan er vejret, og hvor er vi henne. Det konkrete i titlerne fremhæver det autentiske, billederne bliver en slags øjenvidneskildringer, jeg var dér og dér under

N.F.S. Grundtvig 1847. Blyantstegning af P.C. Skovgaard.

de og de omstændigheder, siger han, og prøv at se, hvor smukt der var. Men det er ikke meningen, at vi skal rejse til Vognserup eller Gisselfeld eller Brødebæk Mølle for at opleve det, som Skovgaard så, meningen er tværtimod, at så smukt er der alle vegne i Danmark, hvis man ellers kan se landet med de rigtige øjne, og det kan man lære hos Skovgaard. Der er det, der er budskabet i hans billeder: Se, hvad jeg har set i det danske land og lær at se det på samme måde, så vil I forstå, at det er her I hører til. Kunsthistorikerne har kaldt Skovgaards malerier for "folkeopdragende landskabsmaleri", det kan lyde underligt, men det er jo ganske rigtigt. Grundtvig var en nær ven af Skovgaard – det var Grundtvig der viede Skovgaard og hans kone – og de har talt sammen om det her, og ligesom Grundtvig ville vække danskerne ved at pege på de særlige potentialer i vores historie, sådan ville Skovgaard gøre os bevidste om de særlige herligheder, der ligger i det danske landskab.

Men hvad er det så, der er så særligt ved det danske landskab, som Skovgaard så det? Ja, det er nok lidt svært at få hold på, men det har blandt andet noget med bøgetræer at gøre. Dem er der rigtig mange af på Skovgaards billeder, og hvis man tænker efter, så er bøgen også et meget dansk træ. Italienerne har pinjer og cypresser, tyskerne har egetræer og fyrretræer, svenskerne har birketræer, nordmændene har nåletræer,

men vi, vi har bøgetræer! Det er egentlig ikke noget Skovgaard har fundet på, det havde de romantiske digtere været enige om fra begyndelsen af 1800-tallet. Tænk bare på nationalsangen: Der er et yndigt land, det står med brede bøge. Sådant begynder den, og den ender jo med, at gamle Danmark skal bestå, så længe bøgen spejler/sin top i bølgen blå. Her bliver landets skæbne for alvor knyttet sammen med bøgen. Oehlenschläger var ikke alene om det med bøgetræerne. I H.C. Andersens I Danmark er jeg født spørger han, om man kan tænke sig noget bedre sted end Danmark:

*Hvor reder sommeren vel blomstersengen
mer rigt end her, ned til den åbne strand?
Hvor står fuldmånen over kløverengen
så dejlig, som i bøgens fædreland?*

Her siger han det lige ud: Danmark er bøgens fædreland. Det er Grundtvig enig i:

*Langt kønnere egne, vi gerne vil tro,
kan fremmede udenlands finde,
men dansken har hjemme, hvor bogene gro,
ved strand med den fagre kærlinde.*

Jeg kunne blive ved at citere, højskolesangbogen er fuld af bøgetræer. Digterne havde beskrevet det danske bøgetræslandskab i ord, nu kom Skovgaard og omsatte deres digte til malerier.

En særligt egenskab ved bøgetræer er, at de er så høje, og når de står på begge sider af en skovvej, lukker de sig foroven, så man går ligesom under en hvælving i en kirke. Det har digterne også set: Som en kirke sig skoven hvælver, siger Oehlenschläger, som også taler om den hellige bøgeskov, og det bliver meget tydeligt lidt senere hos Helge Rode i sangen Som en rejselysten flåde, hvor der står:

*Men de lyse natters skær
over stille bøgetræer
åbner himmerige.*

Skovgaard kunne male bøgetræer, så kirke- og hellighedsperspektivet virkelig blev synligt, og så man blev helt andægtig af at se på dem.

Men hans billeder rørte ikke kun ved de nationale og ophøjede strenge i beskuerens sind, der er også aktuel politik i hans bøgetræer. Det store emne, som optog sindene midt i 1800-tallet, var grundloven. Man ville have afskaffet enevælden og have en fri forfatning, det var et krav som hele befolkningen stod bag, og det blev mere og mere højlydt, indtil det endelig lykkedes i 1849. Skovgaard stod centralt i hele dette røre. Han var valgt som kunstnernes repræsentant i de forberedende diskussioner, og hans svigerfar var politiker og formand for den grundlovgivende forsamling. Grundloven

P.C. Skovgaard: Bøgeskov i maj. Iselingen, 1857. Olie på lærred, 18,5 × 158,5 cm. Statens Museum for Kunst. Foto: SMK.

blev faktisk skrevet hjemme ved svigerfarens spisebord. Skovgaards ven Grundtvig var også medlem af den grundlovgivende forsamling, så Skovgaard var med midt i det hele. Det var ikke sådan, at han holdt store taler eller skrev kronikker, han var maler, og han malede som sagt bøgetræer, men så mærkeligt det end kan lyde, så har det også noget med sagen at gøre, for bøgetræer er mere folkelige end andre træer. Egetræer, det er kongemagt og statsmagt, de er royale, aristokratiske og individualistiske, de har navne som Kongeegen og Storkeegen, de er forvredne og knudrede, og de står hver for sig. Engang var egetræet det almindeligste træ i de danske skove, men så kom bøgen og fortrængte det, og nu skulle den historie gentages politisk. Bøgetræer er nemlig lige og frie og temmelig ens, ligesom brødre, så de symboliserer næsten helt af sig selv lighed, frihed og broderskab, det gamle slagord fra den franske revolution, som nu også skulle blive til virkelighed her i bogens fædreland. Så bøgetræet, det er Danmark, der ifølge Grundtvig var Guds udvalgte land, og her bestemmer folket, og alt det kunne man se i Skovgaards malerier! Det er ikke noget mirakel, at han blev tidens store maler.

Hvis jeg skulle fremhæve et enkelt maleri af Skovgaard, så skulle det være det, der hedder Bøgeskov i Maj, Motiv fra Iselingen. Det er fra 1857, fra den gode tid mellem de to

krige. Det hænger inde på Statens Museum for Kunst, og de har lagt det på hjemmesiden i en høj opløsning, man skal bare skrive Bøgeskov i maj på google. Jeg har fået Buwi i Helsingør til at lave et udprint, som jeg sætter her, så kan I gå hen og kikke nærmere på det bagefter. Her står bøgetræerne som søjler i en kirke, og foroven er der åbent op til himlen, eller op til himmerige, som digteren sagde. I bøgeskoven færdes frie og lykkelige mennesker og dyr i harmonisk og ukompliceret samliv med hinanden og med skoven, det er både Frejas sal og en forsmag på paradiset. Og alle er enige om, at det er det mest danske af alle malerier, ikke bare af Skovgaards, men i det hele taget.

Skovgaard fik malet flere end tusind malerier, og dertil kom en stor mængde grafik og tegninger; han nåede meget, og han nåede meget langt ud. Dertil kom, at en hær af mindre malere blev inspireret af ham og tog hans motiver til sig, og på den måde er det er i virkeligheden ham, der er stamfar til den berømte Hjort ved en Skovsø, der har prydet væggene i tusindvis af danske hjem, både som rigtige malerier og som olietryk og stramajbroderi og ryatæpper og hvad ved jeg. Det er Skovgaard for folket, men sådan er det at slå igennem, tænk bare på Monet-billederne på sofapuder og tændstikæsker. Det hører med.

Nu har jeg sagt lidt om Skovgaards liv, og her til sidst vil jeg sige et par ord om hans efterliv. Han var det helt store navn i sin samtid, men efter hans død i 1875 blev der lidt mere stille omkring ham. Malerkunsten skiftede signaler, en ny social interesse spirede frem med den unge Krøyer, senere også Ring og Fynboerne. Det var en helt ny emnekreds, som havde ligget guldalderen fjern. Selve naturopfattelsen skiftede også, tænk bare på Scharffs nåletræer. Nåletræer, i Danmark! Desuden blev man mere opmærksom på Skovgaards samtidige, der måske havde stået lidt i skyggen af ham, Lundbye, Købke, Dankvart Dreyer, Ditlev Blunck og flere andre. De var døde som unge og havde ikke nået så meget, men de var interessante, lidt skøre og skæve; det var Skovgaard ikke, han var normal, og det er ikke altid en fordel i den verden. Der er skrevet store biografier om alle de unge døde guldaldermalere, men der er ingen, der rigtig har orket at skrive bogen om Skovgaard. Han er frygtindgydende stor, ikke helt udfordrende nok, og måske lidt gammeldags, har man i en periode syntes. Skovgaardmuseet i Viborg er heller ikke uden videre et museum for ham, det var egentlig tiltænkt hans søn Joakim, der udsmykkede Viborg Domkirke, men efter Joakims ønske blev det et museum for hele det kunstnerdynasti, som P.C. blev stamfar til. Jeg besøger museet når jeg kan komme til det, og det er fint at møde hele familien,

men jeg vil nu sige, at det er den gamle, der bærer prisen. Hos ham er der en kraft og intensitet, der svulmer gennem landskab efter landskab, der er sus og brus i det, og det oplever man endnu stærkere nu, hvor det nationalromantiske støv har lagt sig.

I det hele taget ser det ud til, at Skovgaard efter en lidt stille tid nu er på vej frem igen. I 2011 var der en stor Skovgaard-udstilling på Fuglsang på Lolland, som også blev vist på Skovgaard-museet i Viborg, ”Dansk guldalder revurderet” hed undertitlen, og her var det ikke nationalromantikken, det handlede om, men helt andre sider af hans store værk: hans portrætter, hans billeder fra Italien og hans skitser og hans kunsthåndværk. Der kom en ny Skovgaard til syne, eller flere, og selv de berømte billeder, som alle troede de kendte så godt, viste sig at rumme hemmeligheder og overraskelser. Skovgaard lever og har det godt, skal jeg hilse og sige, han har ydet meget, men vi har stadig meget til gode hos ham. Jeg tør godt på, at om hundrede år, om to hundrede år, så samles vi her igen for at fejre ham og sige ham tak for, hvad han har givet os. Vel mødt til den tid, og tak for nu.

Luftfoto af Baunestenshus, Tågerup, fra 1953. Foto: Sylvest Jensen.

Tågerup i københavnernes tid

Af Jørgen Carl

Midt mellem Helsingør og Holløse ligger den uanselige lokalitet Tågerup. Ved skæbnens gunst blev stedet gennem mere end syv årtier en københavnsk families store kærlighed.

I et hjørne af vores have i Brønshøj står en klynge bærbuske. En af dem kalder vi Tågerup-ribsen. Det er ikke nogen autoriseret artsbetegnelse, men vores helt private

fortælling om denne plantes oprindelse.

Den er en aflægger af en aflægger af en aflægger af en busk, som i forrige tider groede i mine farforældres have. Ophavet til de røde bær, vi plukker hver sommer, hentede for hundrede år siden næring i Tågerups muld.

Tågerup?! Jeg ved slet ikke, hvor mange læsere der er på sikker grund geografisk, for intet byskilt hjælper forbigående med

at navngive denne lille samling af gårde, husmandssteder og huse. Eneste seriøse vink får man i Ramløse, hvor vejskiltet ud for Netto lokker med ”4 Tågerup”. Tager man chancen og drejer fra, havner man før eller siden på Tågerupvej og er på rette spor. Vejen munder ud i krydset Tågerupvej (Kildevej) og Maglebjergvej, midt mellem Helsingø og Holløse.

Det vil være en flothed at kalde de nærmeste syv-otte spredte ejendomme centrum, hvad de dog er for mig og familiegenerationer bagud. Stednavnet indbefatter imidlertid også, og vel frem for alt, det lavere område ned mod Ellemosen med de store gårde: Glugagergård, Vingård og Solvanggård – og endelig et par huse mere i retning mod Ørby og Helsingø.

For de fleste vil dette være alt rigeligt, Tågerup er objektivt set ikke engang en flække, men ”noget”, man ser som fartstriber på vej mod Tisvilde eller modsat ind mod Helsingø, Hillerød og København.

Den fjerneste fortid

Min indfaldsvinkel til denne plet er familiehistorisk og af absolut nyere dato. Stedet og landskabet fandtes selvfølgelig allerede i en fjern, fjern fortid, hvad runddyssen i haven på Vangeledsgård (Møllegården) dokumenterer. Et par årtusinder eller mere før Kristi fødsel har mennesker altså sat spor her. En

egentlig bebyggelse, et samfund, dukkede op i det første årtusinde i vor tidsregning. Stednavnets-rup viser, at Tågerup er en udflytterlandsby (torp) fra den langt større by Ramløse.

Nogle få klik med computermusen, og vi er i lyntempo fremme ved folketællingen i 1787, hvor der er totalt styr på tingene, og vi kan zoome ind på Tågerups husstande. Dem er der seks af på dette tidspunkt med et samlet indbyggertal på 27. Det er personer, som folketællingen giver os navn, beskæftigelse, civilstand og alder på. Tre af husstandene er gårde, tre er husmandssteder.

Særligt interesserer jeg mig for det ene husmandssted. Her bor Bodil Gundersdatter, 70 år, som er enke efter 1. ægteskab, og hendes ugifte søn Bendt Olsen, 26 år. Om hende får vi at vide, at hun ”lever af sit Huus og Spinderokken”. Sønnen lever af dagleje, oplyses det. På det samtidige ”Kort over Byen Taagerup paa Cronborg Amt” genfinder vi Bendt Olsen og kan se, at han bor på matr.nr. 6. Det fremgår også, at hans jordlod er lille, kun omkring fire tønder land.

De store gårde, hvis navne vi genkender på kortet, er Vangeledsgaard (matr. nr.1), Glugagergaard (matr.nr. 2) og Wiingaard (matr.nr. 3).

Moster og Onkel Jørgen fotograferet ca. 1914. Hun fra Fyn, han fra Ørby Mark. Alligevel blev det dem, der lagde grunden til den københavnske familiekoloni.

Det begynder med kærlighed

Og nu til min egen familie og dens tilstedeværelse i Tågerup. Tilfældet ville nemlig, at der på denne plet kort inde i 1900-tallet opstod en slags københavnsk koloni, som gennem mange årtier prægede det landlige miljø.

Beretningen begynder for godt hundrede år siden som en sand love story, endda en dobbelt af slagsen.

Jørgen Jørgensen blev født i 1882 og voksede op på Ørby Mark, i det lillebitte hus over for grusvejen ind mod Svansmosen (Maglebjergvej 5). I en alder af 26 år tog Jørgen på opdagelse, krydsede Storebælt og lod sig fæste på en gård på Fyn. Her forelskede han sig i en blid fynsk pige, min

farmors storesøster Maren Katrine Jensen – hun var årgang 1881. De giftede sig i 1914 og vejen var banet for et samliv i den fynske landsby lidt syd for Odense, hvor de havde slået sig ned. Men så modtog parret i 1916 et brev fra Jørgens forældre, der stadig boede på Ørby Mark. De kunne fortælle, at ”Væverens Hus” i Tågerup var til salg, dvs. Baunestenshus, matrikel nr. 6! Noget forældrekøb kunne der bestemt ikke være tale om, for Jørgens forældre var fattige mennesker, men handelen gik i orden, og det unge par – i familien kaldet Moster og Onkel Jørgen – slog sig ned som husmandsfolk i Tågerup. Ejendommen eksisterer stadig og er den, der ligger helt tæt ved krydset Kildevej og Maglebjergvej – på venstre side, når man kører mod Tisvilde. (Tågerupvej 47).

Ganske tilfældigt udspillede der sig samtidig noget lignende for Mosters fem år yngre søster, Jensine Jensen. Som 20-årig var Hans Peter Carl – og i vores familie er 'Carl' efternavnet – i 1910 rejst til Fyn. Han var gårdmandssøn fra Slagelseegnen, men en ulykkelig forelskelse tillige med lyst til luftforandring fik ham til at bryde op. Også han lod sig fæste på en gård, de to mødtes, og sød musik opstod. I 1914 blev de gift. Hans Peter indledte en militær karriere, der senere førte parret til Ringsted, men efter et alvorligt fald med hesten måtte han forlade militæret. Parret havnede efterfølgende i Overgaden oven Vandet på Christianshavn, altså København. Fra 1920 og livet ud havde de en lejlighed i nr. 100, direkte ud mod Christianshavns Kanal.

I det følgende kalder jeg dem Farmor og Farfar, hvad de siden blev til mig. De blev beriget med en flok børn. Elna (født 1914), Karen (født 1917), Gudrun (født 1919), Aage (født 1920) og Poul (født 1923). Af dem var Aage min far.

Modsat den børnerige københavnske familie levede Moster og Onkel Jørgen barnløst i Tågerup. Det forhold er der en lille krølle på, for de to havde faktisk fået en datter, nogle måneder inden de flyttede til Sjælland. I den periode flytningen stod på, var datteren i pleje på Fyn, men blev efterfølgende hentet til Tågerup. Ganske kort tid efter

ankomsten til sit ny hjem, den 6. september 1916, døde hun imidlertid, blot fem måneder gammel.

Tågerup som landbrugsland

Det Tågerup, Moster og Onkel Jørgen bosatte sig i, var udpræget et landbrugs-samfund: Her i 1916 fem gårdmænd, otte husmænd eller parcellister – landbrugerne gør næsten rent bord. Men der er alligevel nuancer. Ejeren af Vangeledsgård var tillige købmand, en af husmændene var også sadelmager, en anden af husmændene var arbejdsmand. Og vi må ikke glemme Tågerups smed, Arnold Ambus.

En nødvendig virksomhed i de gamle landbosamfund var møllen. Den i Tågerup, bygget i 1863, lå netop på den højt beliggende Vangeledsgård (Tågerupvej 42), hvad der gør det logisk, at også købmandsbutikken lå her. Når man alligevel skal have malet sit korn ... Ja, her blev alskens købmandsvarer langet over disken, og ikke så få øl eller glas brændevin blev drukket i ventetiden. Af nemheds hensyn har vi i familien altid kaldt gårdens ejer, Karl Jørgensen, for 'Mølleren', men folketællingerne i 1911, 1916 og 1921 afslører, at han nok var mølleejер, men at professionen var overladt til en møllesvend eller en mølleforpagter. I de efterfølgende folketællinger leder vi forgæves efter erhvervsbetegnelsen, om end der stadig sad vinger på Tågerup Mølle frem til 1935. I takt

Aftenmalkning hos genboerne, Holger og Kristine. I det gode vejr får køerne lov at blive ude. Udateret.

med elektricitetens udbredelse på de enkelte landbrug mistede mølleriet sin betydning.

At skabe sig et udkomme på en lille ejendom krævede hårdt arbejde. For Moster og Onkel Jørgen indebar det regulært slid at drive det lille landbrug og gøre det rentabelt. Selv da slog indsatsen knap og nap til, og der måtte skaffes ekstraindtægter. Jeg ved, at Jørgen i en årrække ved siden af landbruget

havde en mælkerute og med sin arbejdsvogn tidligt om morgenen kørte rundt mellem gårde og huse og hentede mælk, som skulle afleveres på mejeriet i Ørby. Ruten blev delt med en af naboerne, som Jørgen i øvrigt også delte hest med. Der skulle spares på ressourcerne.

På et tidligt luftfoto kan man tydeligt se Baunestenshus' køkkenhave, som i sin ud-

Et tidligt luftfoto af Baunestenshus, nok fra 1930'erne.

Bemærk den enorme køkkenhave, der strækker sig diagonalt gennem billedet.

strækning var et gods værdig. Den selvfor-synende have opstod ikke som en økodrøm a la Seymour i 1970'erne, men var tidligere i 1900-tallet en streng økonomisk nødvendighed. Da de nu kun var de to, stod Moster ikke kun for have og husgerning, men klarede også "Malkning og Markarbejde", som det hedder i folketællingen fra 1940.

Fire år til låns

Naboerne hjalp hinanden med trækdyr og arbejdskraft. Genboen Holger Sørensen var en vigtig makker, Daniel Lindquist nede ad

Ørbybakken, Niels Nielsen på en af gårdene i retning mod Helsingør ligeså, og adskillige flere.

Ikke mindst høsten krævede mere mand-skab, end den enkelte bedrift kunne klare, så man stod hinanden bi. Jeg har arvet flere fotos fra Tågerup i 1930'erne, hvor høst-folkenes antal langt oversteg de husfolk, der lagde mark til. Billederne har et opstillet præg, et vidnesbyrd om høsten som social begivenhed.

Høst i Tågerup, 1938. Onkel Jørgen stående, på bolæsset anes genboen, Holger Sørensen.

På nogle af disse billeder optræder min farfar. Han og min farmor boede ganske vist i København, men de havde begge en fortid i landbruget, og arbejdet med marker og dyr trak. Farmor og Moster var jo søstre, så den københavnske families mange ophold i Tågerup bidrog også til bevarelsen af den nære familierelation.

Efter faldet med hesten fik Farfar, hvad man kunne kalde ”en løsere tilknytning” til arbejdsmarkedet, små midlertidige jobs. Han stod frit og brugte ofte denne frihed

til at rejse til Tågerup og hjælpe til her. I ferierne fulgte resten af familien altid med, og hele flokken af Carl’ere blev i løbet af få år betragtet som hjemmehørende i det lille samfund. Carl-børnene elskede Moster og Onkel Jørgen og forbandt mest livet på landet med frihed og idyl. I årtier frem blev huset og Tågerup i det hele taget familiens fælles sted, en københavnsk base i et hjørne af Nordsjælland.

Da min far, Aage, var fire år, flyttede han endda op til Moster og Onkel Jørgen i

Tågerup. Han blev udlånt. Forklaringen var helt jordnært den, at Farmor og Farfar havde fem børn, mens familien i Tågerup ingen havde. Der var en ubalance at rette op på. Især for min farmor var der behov for en aflastning, efter at der var kommet et femte barn til. Jeg har for mange år siden spurgt min far om hans syn på ordningen, men han betragtede det som noget helt naturligt og var glad for at bo hos sin moster og onkel. Det var ikke bare det indstuderede 'pæne' svar, Tågerup og livet hos Moster og Onkel Jørgen bekom ham vel, han indgik som en søn i deres hus. Omvendt

savnede ikke mindst hans storesøstre ham, forældrene selvfølgelig også, uanset at de i ferierne alle var på besøg i Tågerup. Da Aage i 1927 nåede skolealderen, begyndte han i Skærød Skole, hvor han gik i to år. Men så en dag gav han af egen drift besked på Skærød Skole, at han ikke kom i skole mere. Helt selv havde han i en alder af otte år besluttet, at han nu ville hjem til sin egen familie, en beslutning, begge familier tog til efterretning.

At min far i så lang tid boede i Tågerup, gav ham imidlertid livet ud et ekstraordinært

Min far er taget til Tågerup for at hjælpe Onkel Jørgen. I baggrunden Tågerup Mølle, nu uden vinger. Ca. 1939.

tilhørsforhold til stedet, og han blev også i sit voksenliv mødt af tillid og loyalitet. Som modstandsmand gik han i den sidste krigsvinter under jorden og boede nogle måneder alene i Baunestenshus. Mad og andre fornødenheder sørgede naboerne for, og han behøvede ikke frygte, at man i det lille samfund røbede hans tilstedeværelse eller årsagen hertil.

Baunestenshus får nye ejere

I februar 1943 døde Onkel Jørgen. Som mange andre ældre mænd måtte han op om natten, og i stedet for at gå i stalden valgte han at tisse udenfor. Det tog sin tid, og i den strenge vinterkulde pådrog han sig en lungebetændelse, som han ikke stod igennem. Lokalhistorie i en meget banal form.

Holder vi sorg og tristhed udenfor, fandtes der en praktisk løsning på Mosters ny situation. Eftersom hun ikke kunne drive landbruget videre alene, solgte hun Baunestenshus til min farmor og farfar. Pengetransaktioner indgik vist nok ikke i handelen, hovedelementet var i hvert fald, at Farmor og Farfar overtog Moster, det vil sige, at hun resten af livet boede husfrit hos dem. Fra dette tidspunkt og frem til 1959 stod Baunestenshus tomt om vinteren, hvor de tre boede i lejligheden i København. Tidligt på året flyttede Farfar til Tågerup for at gøre klar til sæsonen. Farmor og Moster fulgte så efter omkring påske, i marts eller

april. De to blev gerne til oktober, mens Farfar fulgte sæsonen til dørs sidst på efteråret eller endda tæt op mod jul.

Af gode grunde måtte landbruget lægges om: Det var slut med at holde kvæg. Gæs, ænder og høns kunne derimod snildt lade sig gøre, ligesom mange slags planteavl: korn, roer, kartofler, valmuer, lucerne ... Der blev stadig drevet aktivt landbrug på matrikel 6.

I Tågerup mærkede naboerne ikke den store forskel efter ejerskiftet, idet Farmor og Farfar jo gennem årtier havde været fast klientel. Der blev sået og høstet som før, og

*Katte manglede der aldrig i Tågerup.
Her er min farfar og farmor med hver sin. 1940'erne.*

*Min farbror Poul driver gæssene hjem fra Møllermosen, ca. 1944.
Fra mine farforældre overtog Baunestenshus, bestod dyreholdet af fjerkræ.*

i ledige stunder kom den samme Madam Blå stadig på bordet, når genbokonen Kristine eller smedens Rikke kiggede ind. Gæstebud i større stil kom selvfølgelig også på tale blandt nabofamilierne. I september 1956 fortæller min farmor i et brev til datteren Karen: "Det har ogsaa gaaet løs i den sidste Tid. I Fredags var vi til Middag hos Møllerens, der var 14, og vi fik først hjemmelavet Medister med brune Kartofler, Asparges, Gullerøder og Blomkaal. Bagefter fik vi Ribensteg med Æbler og Svesker og Røkaal og et Fad med helstegt Mørbra, Øl og Soda-vand til sidst Trifli og Vin. Ogsaa Kaffe med hjemmebagte Smaakager. Herrerne spillede

saa Kort og Damerne sludrede til klokken var tolv, saa var der dækket Bord med alt hvad Hjertet kunde begære, Kaffe og The ja det var velnok en fin Aften." Røkaal og Mørbrad – man mærker hendes fynske sprogtone!

Ud over hvad den almindelige dagligdag rummede, indebar 1940'erne og 1950'erne en markant københavnsk optrapning i Tågerup, hvad næste generation sørgede for. De fik kærestes, der blev til forloveder og senere ægtefæller: Elna fik sin Aksel. Karen sin Curt. Gudrun giftede sig med Kristian. Aage med Ellen (mine forældre). Poul fik

Jeg holder meget af dette foto fra 1939 eller 1940, hvor mine forældre ikke kan skjule deres nyforelskelse. Huset i baggrunden er Baunestenshus. Bemærk transformatorstationen i midten, som står ved krydset Tågerupvej-Maglebjergvej.

Den nærliggende Svansmose og andre naturområder fristede familiens jægere. Min faster Elnas mand, Aksel, har nedlagt Mikkel Ræv. Privat foto, 1946.

flere forskellige – men til sidst dog ingen. Og tilløberne følte sig lige så integreret i Tågerup som familien. År efter år.

”Vi var ikke bange for at tage cyklen”, er en underdrivelse, jeg tit har hørt min mor bruge om sig selv og alle de øvrige unge københavnere. For dem var det ikke unaturligt at stå ultratidligt op en sommersøndag – på Christianshavn! – springe på cyklen og køre til Tågerup, efter frokosten her fortsætte til Tisvilde, til badning og sol, så atter til Tågerup for endelig ud på aftenen at tiltræde hjemturen. ”Og dækkene var endda dårlige”, som min mor tilføjer, som om de 125 km ikke i sig selv var bedrift nok.

Betegnende nok gav min fars ældste søster, Elna, i disse sprudlende år Baunestenshus et nyt uofficielt navn: Carlslyst. Her kom Carl’erne, de yngre af slægten, af stor lyst og altid i ferierne. Landbruget var dog stadig en krævende arbejdsplads for de faste beboere, og af flere bevarede familiebreve kan jeg se, at økonomien også i min farmors og farfars tid var trængt. Som i Moster og Onkel Jørgens tid var det mest hos gæsterne, at lystaspektet fyldte, selv om værterne elskede at få besøg af deres børn og svigerbørn, efterhånden også børnebørn.

Et smut til Aloha

Et sommerhus i Tisvilde spiller faktisk en rolle i familiehistorien. Moster havde nemlig

en datter, Emmy, født på Fyn i 1905, altså en række år før hun og Onkel Jørgen mødte hinanden. I sin barndom var hun sat i pleje, men engang i 1920’erne dukkede hun op i familien Carl, hvoraf de færreste anede, at hun fandtes. I årene 1927-1929 boede hun i Tågerup, senere kom hun i Tisvilde, hvor hun arbejdede på Pension Poulstrup og på Jørgensens Hotel.

I Tisvildeårene lærte hun Aksel Cornelius Pedersen (født 1901) at kende. Som Cornelius-navnet røber, tilhørte han en af de gamle fiskerslægter i Tisvildeleje (Ved

Min faster Elna og Moster på besøg i Aloha, Tisvildeleje. Privat foto, ca. 1950.

Stranden 9). De to blev gift i 1936 og bosatte sig på Frederiksberg, men Tisvilde trak. Kort efter krigen, i 1945 eller 1946, byggede parret sommerhus på Hovedgaden 30 i Tisvilde. Huset kaldte de "Aloha" efter titlen på en af Aage Krarup Nielsens populære rejsebøger.

For Tågerup-folket, mig selv inklusive, blev Aloha en ofte besøgt satellit, når vi alligevel var på strandtur. Efter at Baunestenshus i 1959 blev solgt, fik sommerhuset i Tisvilde i nogen grad rollen som "det fælles sted". Ikke mindst Elna og Aksel har holdt ferier her, det samme har på deres gamle dage både Moster og Farmor.

Sommerhuset i Tågerup

Familien Carls saga i Tågerup må jeg dog lige færdiggøre. For dette sted blev en lige så stærk fortryllelse for min bror Peter (født 1947) som for mig (født 1951). Sammen med vores forældre boede vi i København og havde vores daglige liv her, men uden at forklejne det udspillede eventyret sig i Tågerup, familiens samlingssted.

I 1953 byggede mine forældre sommerhus i Tågerup, på et hjørne af Farmor og Farfars grund. Så nu blev matrikel 6 delt i matrikel 6a og matrikel 6b. Ingen andre har nogen sinde fået den tanke at bygge sommerhus i Tågerup, men to omstændigheder gjorde sig gældende.

Den ene var, at min farmor og farfar var ved at være gamle, og efterhånden havde de brug for hjælp, ikke mindst når de skulle høste. Faktisk rejste min far i forvejen tit op til Tågerup om sommeren for at hjælpe min farfar med landbruget. I kraft af sommerhuset var han og min mor tættere på og kunne lettere yde en håndsækning.

Den anden var mere kulørt: Min faster Karen og onkel Curt var blevet gift i 1946. Selv om det var lige efter krigen og alting

*Sommerhuset i Tågerup anno 1956. Her har jeg stillet op til
fotografering sammen med mine forældre. Privat foto.*

var så dyrt og svært at skaffe, ønskede de og fik de et overdådigt bryllup med mange gæster, dyr brudekjole, prangende blomster og fin mad. Regningen havnede hos brudens forældre, altså min farmor og farfar, og de måtte låne penge af mine forældre for at dække arrangementet. Tilbagebetaling blev der aldrig råd til. I stedet blev de enige med mine forældre om, at de kunne få et stykke jord. Sådan blev det, ingen penge, men jord. Og et sted at bygge et sommerhus.

Nok om det, sommerhuset stod der – og står der stadig, siden 1990'erne dog som et helårshus (Tågerupvej 45). I et lille årti fungerede det som satellit til Baunestenshus. Der var fri adgang mellem grundene, ingen låge skilte de to matrikler, der var en ukompliceret trafik begge veje.

Huset var lille og med nutidens øjne primitivt. Stue, soveværelse, køkken. Det hele småt. Strøm var der naturligvis ikke, så vi hentede petroleum til Bess-ovn og lamper i købmandsbutikken på møllen. Vandet i en spand fra Farmor og Farfars brønd. På enhver måde simple living, sådan som det jo var i 1950'erne. Og alene det at vi ejede et sommerhus, oven i købet bygget af min far, var en ufattelig lykke.

Udefra set fortsatte det ubekymrede liv – sådan oplevede Peter og jeg det – gennem mange vigtige barndomsår. Farmor og far-

far, fastrene, onklerne, ferieglæderne, vores daglige besøg på nabogårde, husmandssteder eller fx hos smeden – også vi blev betragtet som hørende til – alt det blev ved og ved. Den københavnske koloni i Tågerup havde bare udvidet med en parcel mere.

I 1959 slap kræfterne imidlertid op for min farmor og farfar, som solgte Baunestenshus. Ak!

En slags slutning

I de følgende årtier blev Peter og jeg først unge, så voksne – og lidt til. Giftede os og fik børn, så nye slægtninge fik Tågerup under huden.

Selvfølge lidt efter lidt et forandret Tågerup, for ikke alene var Baunestenshus ikke længere i familiens eje, men også andre tågerupper blev jo gamle, flyttede eller døde. Et skår fik landskabet unægtelig også, da den ny Kildevejen åbnede i 1970. Den gamle snoede vej kunne ikke længere bære trafikmængderne til sommerhusområderne nordpå, og for den udvikling måtte Tågerup betale med tab af idyl.

Fra 1960 og frem voksede sommerhuset, for dels havde min far en byggedrift i sig, dels øgedes kravet til, hvad også et sommerhus skulle kunne tilbyde. Først en tilbygning, flere rum, bedre isolering, efterhånden indlagt vand, indlagt el, elvarme, kloakering, tv,

fastnettelefon. Lige det er selvfølgelig ikke kun historien om Tågerup, men om samfundet i sin helhed. Da mine forældre gik på efterløn, blev huset deres primære bolig fire-fem måneder om året.

Sommerhuset beholdt vi frem til 1993, året efter at Peters og min far var død. Uvurderlige oplevelser og minder tog vi med os foruden så meget andet, da vi drog af med sidste flyttelæs. Et par aflæggere af ribsbuskene, for eksempel. De var i 1950'erne vandret fra min farmor og farfars have til sommerhushaven, nu vandrede de videre i familien.

Der var en del år efter salget af sommerhuset, hvor vi Carl'ere havde det svært med at køre inden om Tågerup, når vi fx skulle til Tisvilde. Det smertede at se "Det tabte land." Som årene er gået, har den følelse fortaget sig, for længst er Tågerup blevet et sted, vi søger tilbage til. En enkelt af "de gamle" bor her stadig, så Ingrid får besøg nogle gange om året, ligesom det bliver til gensyn med alle husene, Møllermosen, Møllegården, Smiths hus, Holger og Kristines sted, og hvad vi nu kaldte det dengang. Eller ned ad Ørbybakken, hvor vi i vores barndom legede skjul med Hanna og Lise og kronede os op ad staldbygningen.

Det elsker vi at genopleve, i virkeligheden eller i erindringen.

Bønnestenshus set fra køkkenhavesiden. Ca. 1946.

Forfatterens noter

Artiklen bygger dels på mine egne erindringer fra 1950'erne og frem, dels på tidligere samtaler med de fleste af de familiemedlemmer, der optræder som aktører. Der er også brevkorrespondancer og et stort materiale af både fotos og smalfilm i mit eje. Ikke mindst min onkel Curt var flittig med kameraet og har efterladt sig bjerger. En vigtig kilde var min fars kusine Emmy Petersen, som jeg har mange timers båndinterview med.

I sommeren 1989 bragte den lokale Radio Kattegat i Vejby to radioudsendelser om Tågerup Mølle. Her interviewedes Karsten Jørgensen (1916-1990), som havde boet på møllegården næsten hele sit liv. Dette interview har jeg også trukket en smule på.

Af offentligt tilgængelige kilder skal folketællinger og kirkebøger nævnes, ligeledes fx realregistre. Det hele findes på:
www.arkivalieronline.dk.

Selv udgav jeg i 2019 ”Jørgen går i barndom”, der er mine barndomserindringer om og fra Tågerup. Bogen er ikke i handelen, men kan lånes på bl.a. Helsingørsk Bibliotek.

*Lise Warburg under arbejdet ved skrivemaskinen, 1981.
Foto: Martin Günther.*

Lise Warburg

Af Eva Müller

Vi sidder under vinrankerne på Lise Warburgs¹ terrasse og mindes da hus og have for præcis et år siden vrimlede med opstemte folk, som fejrede, at "Kukhuset" her på Tisvilde Lundevej 21 A havde været i familiens eje i præcis 100 år. I dag gælder det imidlertid Lise selv; ikke for som så ofte at øse af sin viden om familien og dens store vennekreds, men om hendes eget liv og virke.

Da Lise Warburg i april måned 1990 modtog Dansk Forfatterforenings Populærvidenskabelige pris, var overrækkelsen ledsaget af en smuk tale af Ulla Thyrring², hvori hun udtrykte sin store respekt for modtageren af prisen med - blandt mange andre - følgende ord: "Jeg vil endvidere vove den påstand, at du ikke har skrevet en eneste sætning endsige afhandling bare for at skrive noget, men at du hver gang har sat dig ved skrivemaskinen, fordi der var et problem, der optog dig alvorligt, en sag, som trængte til at endevendes, et udsagn eller en vurdering som skulle frem, ud – værsgo – med hele dit engagement, din kyndighed og din dristighed bag. For du hører sandt at sige ikke til de sagtmodige."³ Med denne præcise beskrivelse præsenteres Lise Warburg ikke alene "i en nøddeskal", den vækker også interesse, så her følger et indblik i Lises spændende liv og omfattende æuvre.

Et rigt og varieret virke

Lise Warburg kan betegnes som en velbevandret polyhistor, kendt og respekteret som en højt estimeret gobelinvæverske og fuldbefaren i alt om uld, spinding og plantefarvning, som underviser på flere uddannelsesinstitutioner, som inspirerende foredragsholder samt forfatter til og redaktør på en lang række videnskabelige bøger, tidsskrifter og artikler, ligesom hun har siddet i flere bestyrelser og været primus motor i bestræbelserne på at virkeliggøre

malerinden Marie Haagen-Müllers testamenteriske ønske om at omdanne hendes og ægtemanden Viktors⁴ ejendom ”Kjædemosehuset” i Tisvilde til museum; et projekt, som desværre blev forpurret.

I skrivende stund ligger en gennemarbejdet analyse af ”Damen med enhjørningen”⁵ klar til udgivelse på Forlaget Vandkunsten. Bogen er – som man nok vil kunne regne ud – et opgør med de hidtidige tolkninger af de fem berømte gobeliner fra slutningen af 1400-tallet, som befinder sig på Cluny Museet⁶ i Paris. Med sin sunde skepsis indså Lise Warburg, at noget haltede, så et langvarigt og imponerende ikonografisk opklaringsarbejde blev påbegyndt og er altså nu fuldført. Bogen forventes at udkomme i løbet af 2020.

Som foreløbig sidste skud på stammen udkom Den strikkende Madonna i 2018. Her tager Lise Warburg læseren med på jagt, når hun gennem 12 essays belyser strikningens historie, kulturhistorie, redskaber, teknik, udbredelse og oprindelse. Enhver tænkelig sten er vendt i denne grundforskning af et ellers forsømt emne. Lises interesse for strik opstod nærmest ved et tilfælde, da hun tilbage i 1965 blev præsenteret for gåden om en ”usyet kjortel”. Det viste sig ikke at være den eneste af slagsen, hvilket helt naturligt førte tankerne hen på Kristi usyede kjortel, som ifølge evangelisten Johannes var ”vævet i eet stykke uden søm”.⁷

Jagten går ind

Vævet i eet stykke - kunne strik mon være en mulighed? Ja, det var en overvejelse værd. Strik havde været et stedbarn i tekstilforskningens historie, hvor man på grundlag af arkæologiske fund i Lilleasien og Ægypten først havde betragtet strikningen som en arabisk opfindelse. Ideen blev imidlertid forkastet, dels fordi disse fund viste sig absolut ikke at være strikkede, men nålebundne og dels fordi araberne ikke havde en egen gløse for begrebet strikning. Således at stå på bar bund animerede naturligvis Lise yderligere, hvorfor hun straks fremsatte en nødvendig definition på strik: Hvis et tekstil kan opvise rendemasker og optrævling fra den sidst strikkede maske, kan tekstilet betegnes som strik.⁸ Jagten på strikkens oprindelse gik ind! Nordboerne, sagaerne og ikke mindst de danske bibeloversættelser blev gransket. Det viste sig, at Kristi kjortel betegnes som henholdsvis ”virket”, ”knøttet”, ”knyt/tvinet” (tuinet = tvundet) og ”bunden” i samtlige danske bibeloversættelser i perioden 1524-1740; alle sammen ældre nordiske betegnelser for ”strikket”. Først i 1740 blev ”bunden” erstattet af ”vævet”. At hverken græsk eller latin havde en betegnelse for strik og at det højst sandsynligt var kvinderne, der opfandt såvel strikningen som betegnelsen strik, gør Lise Warburg rede for i ”Den strikkende madonna” med undertitlen ”12 essays til strikningens geografi”. Det vil sprænge

Carl Jensen, Lise 2½ år, 1935. B 33, H 25.

Foto: Torben Müller.

rammerne for nærværende artikel at gå i detaljer med bogens spændende indhold, men nedenstående udpluk nævnt i flæng kan måske give et fingerpeg om, hvad der blev lagt under luppen.

”En kærlighedstragedie fra den svenske syvårskrig, et strikkesæt af sølv, krogede strikkepinde, Guttorm Gjessings regel, strømpevæven, knyttepinde og nordiske strikkeskeer, Abbed Gunners strikkede dokumentsnor, en middelalderlig strikketøj

fra Roskilde, Marco Polo om Skt. Barsmos munke, strømpens gåde, tvebinding og tviband, vikingernes handelsruter mod øst, Skrydstruptrøjens halskant som en mulig forløber for strik med to ender, Regner Lodbrogs særk/kappe og ikke mindst ”Frevchen Sofias handske” samt de først kendte billeder af ”Jomfru Maria med strikkesæt”.

Kunstnerbarn

Intet under, at forfatteren til ”Den strikkende madonna” er perfektionist til finger-spidserne, når man betænker, at Lise voksede op i et kunstnerhjem, hvor skønheden var i højsædet og hvor der i øvrigt blev lagt stor vægt på streng arbejdsdisciplin og gode manerer, som giver prestige, fordi man lærer at begå sig utvungent i alle samfundslag. Fra ganske lille lærte Lise at sidde model og at beherske mange former for håndarbejde etc. etc. Dét var der, ifølge hendes far, anderledes fornuft i end at kunne kongerækken på fingrene!

Allerede som spæd holdt Lise sit indtog i Tisvilde, hvor faderen havde købt en ejendom og dermed var blevet nabo til vennen William Scharff. Også morforældrene slog sig ned i Tisvilde og egnen blev snart et kulturelt centrum for en lang række personligheder inden for kunst, musik, litteratur og videnskab. Intet mindre end et eldorado for et klogt og videbegærligt barn som Lise, der interesseret lyttede til de voksnes samtaler

og diskussioner, altid med en eller anden form for ”nørkleri” imellem hænderne. Når forældrene ventede inspirerende besøg fra ind- og udland, blev Lise endog pålagt at pjække fra skole for at få lejlighed til at møde gæsterne. Således var vejen frem afstukket!

Efter realeksamen fra Sortedam Gymnasium læste den purunge Lise hos skuespilleren Olaf Ussing, men det var for skabagtigt for Lise, som i stedet blev optaget på Kunsthåndværkerskolen i København, hvor hun især beskæftigede sig med modetegning, syteknik og farveklip, indtil hun i 1952 stoppede for at føde sit første barn, Emmerik. Som følge deraf fik hun en blodprop i lungen, men så snart krisen var overstået, blev hun genforenet med sin mand, cand. pharm. Niels Erik Warburg, der var rejst i forvejen til Schweiz. Opholdet dér varede to år, hvor Lise i sine ledige stunder koncentrerede sig om farveklip.

Tilbage i Danmark i 1955, hvor ægtemanden havde fået job i Grenå, passede Lise Warburg de husmoderlige pligter og syede alt tøj til Emmerik og sig selv. Lillesøster Trine kom til, det samme gjorde endnu en blodprop. Forskrækkelsen får Lise til at beslutte aldrig mere at gå i seng om aftenen uden at have skabt en eller anden form for kunstværk!

Næste stop bliver Køge, hvor parret i 1955 købte et gammelt hus, som de restaurerede nænsomt og hvor Lise også beskæftigede sig med at væve, male og trykke på stof - gardiner, duge og beklædning - ligesom hun stadig syede alt sit og børnenes tøj. Alligevel fik hun tid at skrive petitjournalistik med egne opskrifter og idéer til Østsjællands Folkeblad og foretog også en afstikker til Krøller-Müller museet i Holland.

En appelsin i sin turban

I 1957 sker der det ganske uventede og epokegørende, at Lise arver fire væve, som havde stået i riddersalen på Sparresholm - den ene af dem en gobelinvæv! Det var noget af en udfordring, men Lise blev derfor elev hos Skovgaardvæversken Thordis Eilertsen (født Smitt) og straks opfordret til at være med på en stor opgave efter Jais Nielsens forlæg. Først afslår hun, men siger alligevel ja og ender med at fuldføre opgaven på egen hånd; dette til trods for, at hendes far havde frarådet hende overhovedet at sige ja til opgaven. Den enorme gobelinvæv flytter ind i hjemmet, nu i Søborg, hvor Lise indleder et samarbejde først med tegneren Kamma Svensson og derefter med Lars Åkirke, som Lise kendte fra Tisvilde. I mellemtiden er Lise blevet skilt og flyttet til forældrenes atelierlejlighed på Frederiksholms Kanal, hvor hun stadig bor og arrangerer omvisninger og beretter om både sit eget og sin slægts kunstneriske virke.

Lise Warburg, Komposition IV på gul bund, 1968. Gobelin efter forlæg af Mogens Andersen. Kunsten, Aalborg.
Foto: Roberto Fortuna.

Her indledtes også det langvarige samarbejde med maleren Mogens Andersen med ”Komposition I”, en gave fra Ny Carlsberg-fondet til Statens Museum for Kunst. Blandt den lange række af gobeliner blev det til syv Mogens Andersen-kompositioner i perioden 1964 til 2000.

Efter egne forlæg kan for eksempel nævnes en række kirketekstiler. Antependier til henholdsvis Garnisons Kirke i København og Hedeagerkirken i Herning samt en gobelin til prædikestolen sammesteds, hvortil Lise Warburg tillige tegnede en strikket messehagel, som blev udført af Vinca Thiele og monteret af Selskabet for Kirkelig Kunst!

I 2002 kuraterede mag. art Claus Olsen den retrospektive udstilling ”Lise Warburg. Et dansk gobelinværksted i det 20. århundrede, 1962-2002” i Rundetårn. Udstillingen blev efterfølgende vist på Nordjyllands Kunstmuseum i Aalborg og på Sønderjyllands Kunstmuseum i Tønder.

Status Quo

Augustsolens stråler finder vej gennem vinens løv og falder på ”Den strikkende madonna”, der ligger på havebordet som et håndgribeligt bevis på Lise Warburgs impo-

nerende ekspertise og energi. Men Lise har ikke tid til at hvile på sine laurbær og blot vente på, at ”Damen med enhjørningen” kommer på gaden, for der er bestandig bud efter den populære foredragsholder. Og lur mig, om ikke der også skulle være andre ting i støbeskeen!

Referencer

¹ *Lise Warburg f. 6. november 1932. Datter af maleren/tegneren Carl Jensen og hustru Merete, datter af maleren Jul. Paulsen.*

² *Fhv. museumsdirektør, Herning Museum.*

³ *Lise Warburg, Et gobelinværksted i det 20. århundrede 1962-2002, p. 147. Udgivet i forbindelse med udstillingen af samme navn Rundetårn i anledning af Lise Warburgs 70-årsdag.*

⁴ *Maleren Victor Haagen-Müller.*

⁵ *Arbejdstitel, da den endelige titel endnu ikke foreligger.*

⁶ *Musée Cluny. Musée national du Moyen Age, Paris.*

⁷ *Joh. 19,23.*

⁸ *Den strikkende madonna, 2018. Forlaget Vandkunsten p. 24.*

Alle billeder er gengivet med tilladelse fra Lise Warburg.

Barritgaard – mere end et håndværkertilbud

Af Hanne Elmelund og Carl Christian Madsen

Det hele startede med, at mine forældre kørte os tre børn fra hjemmet i Glostrup til den store parkeringsplads i Tisvildeleje for at bade.

Hvorfor vi skulle til Tisvildeleje, fik jeg aldrig spurgt mine forældre om, men de havde nok dårlige erfaringer fra strande i Køge Bugt.

Efter et par år fik mine forældre lov til at låne sommerhuset Galapagos på Nordre Strandvej. Her lærte vi børn, at et toilet-besøg ikke bare var noget med at trække i en snor og så var det skyllet væk, næ der skulle tømmes tønde, og man skulle huske, hvor det var, at tønden var gravet ned, så det ikke lige var der, man sprang ind efter bolden.

Mine forældre fik så i 1962 muligheden for at købe ”Strandbakkehuset” på Nordre Strandvej.

Jeg har tilbragt rigtig mange timer i det hus både i og uden for sæsonen. Turen gik ofte ned i Lejet og biografen eller til Frydensberg Is.

I midten af 60’erne læste jeg på seminariet i Hjørring, men kom stadig i sommerhuset, så snart der var mulighed for det. I den samme periode lærte jeg Hanne at kende og blev gift med hende. Heldigvis syntes Hanne også godt om området. Det betød, at vi hurtigt fik Hannes forældre til at investere i et sommerhus på Iglekærvej. Der kom hurtigt gang i lidt tilbygning til det nye hus og dermed mange besøg hos Vejby Tøm-

Strandbakkehuset sommer 1966.

merhandel. Ofte kørte vi ad Vejby Strandvej og kom dermed forbi et gammelt stuehus. Det var til salg. ”Det kunne jeg godt tænke mig”. Det var huset på Vejby Strandvej 70. Dengang vidste vi ikke, at det havde heddet Barritgaard. Vi havde nok at se til lige nu, så vi kørte hurtigt videre til tømmerhandelen.

Skæbnen ville, at vi 2 år efter, i 1973, ser at huset er til salg igen. Nå ja, der kan jo ikke ske noget ved at se på det!! Huset havde været ejet af Søren Bruun i de to år der var gået, siden vi så huset første gang. Han havde været i gang med en ”modernisering” men var vist løbet sur i det. Huset var i

en ganske forfærdelig stand. Vinduerne var smadrede. Dørene stod åbne og der var et voldsomt roderi inde såvel som udenfor. Vi besluttede at kontakte ejendomsmægleren og fik en handel i stand. Vi overtog huset den 11. 6. 1973 lige inden oliekrisen. Det kom bag på os, idet vi havde regnet på, hvad det ville koste at holde huset opvarmet. Det blev hurtigt ændret. I en periode havde huset været lejet ud. Lejeren havde fyldt olietanken op med et par tusinde liter fyringsolie, men desværre glemt at betale. Vi fik hurtigt besøg af Esso, som gerne ville have nogle penge. Han måtte gå forgæves.

Kont så det ikke ud.

Vi gik straks i gang med at planlægge istandsættelsen. Først skulle køkkenet lige have en lille omgang, så det lige kunne bruges. Komfuret manglede alle knapperne. Der lå en tang, som man kunne bruge til at skrue på knapperne. Først skulle det lige en tur udenfor for at blive gjort rent. Det blev ikke nemt. Komfuret var så fedtet, at det næsten ikke var til at få fat på. Vand havde vi da, troede vi. Vi var blot væk et par timer, så havde vandværket været der og havde lukket for vandet, da der ikke var betalt. De havde også fjernet en meter af vandledningen. En ny vandledning blev lagt ind. Helsing Kommune blandede sig også. De ville ikke acceptere den bankgaranti, vi havde stillet for manglende skat. Det krævede lige, at banken tog en snak med Helsing Kommune, så faldt det på plads.

Så kunne vi endelig ta' fat på istandsættelsen. Inde i den ene stue stod der en "trappe" til 1. sal. Den var lavet af en telegrafpæl. Desværre var den lidt for tung, så gulvet blev trykket lidt ned. I den anden ende var den for lang. Det var ikke noget problem, der er jo stråtag! Trappetrinene var lavet af de vinkeljern, der blev brugt til at holde telefonledningerne. Desværre havde de ikke taget højde for døren. Den kunne ikke åbnes. Det blev lige klaret med et skydedørsbeslag.

Da vi gik i gang med loftet i køkkenet var der nogle mærkelige spor i loftbjælkerne.

Rotter på loftet.

Det var mærker efter rotter. Rotterne havde været "på besøg" i køkkenet og hentet kyllinger med op. Der lå ret mange "skeletter" over loftbrædderne. Mange af indervæggene var lavet af soltørrede lersten. Nogle af dem havde potespor af hunde og katte, der havde løbet hen over stenene, mens de lå til tørre. Vi fik etableret en ny adgang til 1.sal. Her lå en masse brugt isolering. Det måtte vi bare se at få fjernet. Vi fik fat i en høtyv, så kunne det hurtigt komme ud af gavlvinduet. Lige pludselig så vi, at der lå noget bestik og sprøjter i isoleringen. Så kan det nok være, at vi fik fat i nogle kraftige handsker og fik det fjernet.

Der lå en stor del affald på grunden. Vi havde også lagt en hel del ud i dyngen, så nu måtte vi ha' fat i en vognmand til at køre det væk. "Ja, ja jeg kender godt jer københavnere, så der er nok ikke så meget, som du siger". Han måtte køre 12 gange.

Så blev huset færdigt.

Da der var gået 4 år og vi begge, og ikke mindst svigerfar, havde brugt utrolig mange timer, var vi så langt, at vi kunne begynde at bruge huset som fritidshus. Vi syntes også selv, at det var kommet til at se ret pænt ud. Nu kunne vi være bekendt at invitere gæster til spisning.

Nu begyndte vi at interessere os for husets historie. Det har endnu ikke været muligt at finde ud af gårdens historie fra før 1918. Skøder, som vi kender det i dag, bliver først endelig indført i 1927. Folketællingen i 1911 viser, at der ikke er registreret nogen

beboer på gården. Jeg tvivler på, at dette er rigtigt, men jeg har ikke kunnet finde nogen forklaring.

I 1879 var man ved at være færdig med at opmåle hele Danmark. Rundt omkring satte man fixpunkter til støtte for opmålingen. De blev typisk sat på ”Markante bygninger i landskabet”. På østgavlen sidder dette fixpunkt, så mon ikke der har boet mennesker der på det tidspunkt.

Den første på listen over ejere af Barritgaard er: Jean René Gauguin (1918 – 1929).

Barritgaard 1937, bygningen øverst i billedet med det sorte tag. Det er Jean René Gauguins atelier. 1918 - 1929.

Jean René Gauguin er billedkunstner. Noget af det første han gør ved sin nyerhvervede ejendom, er at bygge et stort atelier. Den ene længe bliver omdannet til festlokale. I et referat fra Politiken 1925 står der:

”Vældige Turistbiler duver op ad Markvejen gennem det grønne Korn og aflæsser et halvt Hundrede Gæster, der næsten alle er Berømtheder og selv nok, et Frimurer-Lav inden for Kunsten. der er Digterkongen Sophus Clausen, Forfatteren Otto Gelsted, Edith Rode, Frederik Nygaard med Frue, Maleren Axel Salto og Frue, Musikforlægger

Svend Wilhelm-Hansen og Frue Lissen, Kapelmester Hye-Knudsen og Frue, Overlæge Dahl fra Esbønderup, Overretssagfører Olufsen og hans Frue, en Datter af Maleren Ilsted, Overretssagfører Vilh. Meyer, Direktør Ove Meyer og Frue (Bing & Grøndahl), Museumsinspektør Peter Hertz og Frue, Ingeniør Glud, Maleren Viggo Madsen og Frue, Danmarksimesteren Frisenfeldt, Direktør Carl Krebs og Frue, Frk Vera Hansen, Arkitekt Kaare Klint og Frue, Billedhuggeren Liisberg, Inger og Herbert Julius Paulsen, Direktør Hamburger, Billedhugger Svend Rathsack og hans lystige Fru

Lone, Direktør Michaelsen og hans norsk-fødte Frue, en Niece af Maleren Henrik Lund, Fru Bodil Marstrand, Maleren Svend Johansen, Arkitekt Poul Hemmingsen og Frue ... Egnens to mest kendte Proprietærer Rasmus Nielsen og Chr. Christensen giver selskabet dets lokale Kolorit af et virkeligt St. Hansgilde i gammel Stil.

Musernes Paakaldelse

Allerede efter Cocktailen, der blev indtaget i Ølglasset, rejste Otto Gelsted sig for at tale for Jean Gauguin. I det samme faldt hans blik på Sophus Clausen, og hans Tale former sig som en Hyldest til den dionysiske Digter og hans Heroica. Digteren lavrbærkranses under EvvivaRaab. Ingen føler Trang til flere Taler, fordi alle taler højt i Munden paa hinanden. Først ud paa natten ved Symposiumet rejser Sophus Clausen sig for at udbringe Skaalen for Husets unge Frue, men da han i det samme ser Otto Gelsted, staaende på en Stol, forgæves fægtende for at faa Ørenlyd, retter han sine Ord til den fine unge Lyriker, Dionysos' Yndling. Saaledes blev Talerne, som Ret er ved en Kunstnerfest, ikke nogen Henvendelse til Personer, men en Paakaldelse af Muserne.

Harmonika og blomstrende Hyld

Og Dansens Muse sprang frem af en Harmonika, mens Lysene rundt paa Bænkene langs Væggene og i Loens Vinduer brændte

ned i deres Stager og den lyse Morgen fyldte Stuerne med sin Dæmring, og unge Par sværmer ud mellem Havens Hyld eller vander i det dugvaade Græs ned til Havet hvor Solopgangens Bølger griber hvide Legemer og vugger dem i Brændingen.

Saaledes blev det Morgen. Turistbilerne brummede igen ind mod Byen, mens Sommerdagen steg over duftende Høstakke og Badestranden ved Tisvildeleje, hvor de første spredte Feriegæster kastede sig i Kattegat. Ude paa Bundgarnsstagerne hvilede Maagerne som hvide Prikker i Soldisen, mod Øst laa Kullens Bølgelinje, mod Vest Halsnæs Klint og inde i Land Tisvilde Hegns mørke Granskove, Sand og Sol og Skygge – og over hele Landskabet Junidagens summende Stilhed. Sommergæsten”.

Jean Rene Gauguin og familien flyttede i 1928 til Violvej i Holløselund. På to dørttrin lavede Jean Rene Gauguin nogle mosaikarbejder. De er i dag (januar 2009) i meget dårlig stand.

Den næste var: Hans Iversen, slagtermester (1929 – 36) Slagtermesteren brugte bygningerne til svineopdræt. Det fortælles, at smågrisene blev anbragt på 1. sal i bygningen ud mod Barritvej fra stueplan blev grisene så opfedet. De næste 4 ejere ved vi ikke ret meget om. Den 1. september 1943 køber Vejby – Tibirke sogneråd gården. De begynder at rive østfløjen ned. Gauguins

atelier ser ud til allerede at være fjernet. De øvrige bygninger indrettes til (nød)boliger. Vi har fået fortalt, at der på et tidspunkt boede 7 familier. I lejligheden med nr. 1 boede der en bestyrer. ”Lejlighederne” 2 til 7 blev udlejet til folk med boligproblemer.

Vi har ofte haft mennesker der gik uden for på vejen og gerne ville i kontakt med os. Det var ofte personer, der tidligere havde haft husly på gården. En af dem fortæller, at familien boede i lejligheden mærket med nr 2. (der i dag er vores køkken!). Han fortæller, at de unge sloges om at få adgang til lejlighedens eneste stikkontakt.

Ved kommunesammenlægningen 1970 solgte Vejby-Tibirke sogneråd gården til sognerådsmedlem og ejendomsmægler Gunnar Bengtsson. Ejendomsmægleren gik straks i gang med at nedrive alle bygningerne undtagen stuehuset. Stuehuset blev sat lidt i stand med nye vinduer og et nyt stråtag. Grunden blev delt op i to, og den tomme grund nord for stuehuset solgt fra.

Stuehuset blev solgt til Søren Bruun. Det var hans intention at sætte huset i stand og have heste. Søren Bruuns istandsættelse gik hurtigt i stå. Han ville hellere ride rundt i området. Ofte gik rideturen ikke kun på veje og stier, men også i de tilstødende grunde. Søren søgte om tilladelse til at holde hest på grunden, men fik afslag. Så tabte han

interessen for huset og lejede en del af huset ud. Efter et par år indså Søren Bruun, at han blev nødt til at sælge.

Det er så her vi kommer ind i billedet. Vi bruger som tidligere skrevet huset som fritidshus ind til 2003. I perioden op til 2003 var vi hele tiden i gang med at forbedre og vedligeholde huset. Ydervæggene skal jævnlig have en omgang farve. Taget skal have fornyet lyngen, der ligger som tagrygning. De gamle vinduer og døre skal holdes med maling. Kvistvinduerne på 1. sal fik nye rammer med lavenergiglas. Haven kræver også hele tiden vores opmærksomhed ikke mindst den lange bøgehæk.

Nu er tiden kommet til, at vi skal gå på pension og beslutter at bruge Barritgaard som vores pensionsbolig. Det kræver dog, at huset endnu en gang må sættes i stand. Denne gang valgte vi dog at få hjælp til et nyt stråtag, nye vinduer og lidt ekstra isolering. I 2004 flytter vi så ind permanent. I 2006 kunne det gamle oliefyr ikke mere. Vi fik gravet hele forhaven op og lagt varmeslanger ned, så vi kunne varme huset op med jordvarme.

De 15 år vi nu har boet i huset, har vi været meget glade for, at vi traf beslutningen om at bo her.

Arresø Glas

Arresø Glashytte – lyset som medspiller

Af Eva Müller

Dagslysets spil i den smukke, blå glaskugle ved døren bekræfter, at ”glasset er sæbeboblens kødelige broder”¹. Ja, og den lystige blå boble mod den gulkalkede mur indikerer ligeledes, at der venter en noget helt særligt, når man træder over tærsklen til Arresø Glashytte. Ganske rigtigt; her stråler glasset en i møde som ædelstenene i Aladdins hule - og det midt i Tisvilde!

Ved ovnen koncentrerer glaspuster Hans Friedrichsen sig støt og roligt om at forvandle det rødglødende glas til anvendelig, enkel og – ikke mindst – smuk brugskunst. Drikkeglas i alle tænkelige farver og former fra snapseglas på slanke stilke over buttede vand- og juiceglas, klassiske vinglas og superelegante drinksglas til prægtige kander, vaser og skåle i de skønneste farver. Alt sammen præsenteret smukt i glashyttens udstilling.

Arkitekten fornægter sig ikke

Men det er kun den ene side af sagen. En anden er de monokrome, støbte skulpturer, hvis monumentale og stramme formsprog afslører, at Hans Friedrichsen blandt flere andre uddannelser også kan kalde sig både arkitekt MAA og industriel designer.

Glasstøbningens vanskelige kunst har Hans Friedrichsen tilegnet sig på et masterclass studieophold på The Pilchuck Glass School i USA ved professor S. Libensky.

Apropos den støbte teknik, så er Tisvildes glaspuster blandt andet inspireret af oldtidens glas. På den tid havde man endnu ikke fundet på at blæse liv ind i glassets hjerte, så meget af det dengang uhyre kostbare glas blev støbt. En anden af Friedrichsens inspirationskilder er 1800-tallets glas i anonyme former, som også er udført med inspiration fra antikkens Grækenland og Rom. Alt dette og mere til kan man opleve på Hempel Glasmuseum i Odsherred, som i øvrigt hvert år tildeler en glaskunstner den ærefulde Hempels Glaspris; blandt dem Hans Friedrichsen i 1997 – året efter at han blev kåret som Årets kunstner i Frederiksborg Amt.

Arresø og Tisvilde

Arresø Glashytte vidner om, at her er æstetik og kvalitet i højsædet. Men hvorfor navnet ”Arresø” på Nyvej i Tisvilde? Se, det kommer sig af, at glashytten oprindeligt befandt sig på bredden af Arresø, inden den i 1993 holdt flyttedag fra Ramløse til Tisvilde.

Og navnet fulgte meget naturligt med til den matrikel, som Hans Friedrichsen købte af murermester Karl Adolf Poulsen.

I begyndelsen kunne Karl Adolf imidlertid fortsat disponere over stueetagen som lager i det ene af de to huse, som allerede var opført på grunden, hvor han i øvrigt også havde sine containere stående til opbevaring af diverse murergrej. Den ordning skulle vare et halvt år! Begge huse var blot tomme skaller, så der forestod begribeligvis et omfattende byggearbejde. Lykkeligvis var det ikke noget uoverskueligt problem for Hans Friedrichsen, som tillige kan skrive tømrer og snedker på sit visitkort.

Glashytter

I første omgang blev bygningen ud mod vejen gjort klar til at rumme ovnene, så arbejdet med glasset kunne komme i gang. Familien boede nødtørftigt på 1. sal i det andet hus, hvor Karl Adolf Poulsen huserede i stueetagen. Det var noget af en kold affære, for isolering var der selvsagt ikke noget af i den tomme skal. Stueetagen danner i dag ramme om blandt andet værksted og galleri, hvor lysindfaldet yder glaskunsten fuld retfærdighed på smukkeste vis.

I sin egenskab af arkitekt arbejdede Hans Friedrichsen i begyndelsen af sin ”glasperiode” på tegnestue tre dage om ugen og helligede sig glaskunsten de øvrige dage.

Ejner Sørensen, som inden sin pensionering havde været glasmager på Holmegårds Glasværk, tog jævnligt turen frem og tilbage mellem Fensmark og Nordsjælland for at oplære Hans Friedrichsen i glaskunstens komplicerede teknikker.

I den første tid bestod materialet af diverse genbrugsglas – vinduer og flasker m.v. – som blev smeltet om. I glashytten kan man stadig se eksempler på disse første glas med den umiskendelige, dæmpede farveskala i overvejende grønne nuancer, som antyder lidt om disse arbejders tidligere funktion; nu meget smukke i al deres sarte pragt. I dag er glas materialet svensk fra Emmaboda i Småland, der har store traditioner for glasproduktion. Det er nemt smeltbart, smukt brillant, let varmt i farven, fint i klangen og altid ensartet. Det er vigtige egenskaber, fordi der over tid helst ikke må være for store forskelle i farve og kvalitet i glashyttens produktion.

Fra USA til Europa

Inspirationen til at etablere mindre glashytter kom oprindeligt fra USA i 1950’erne samtidig med minimalismen og den konceptuelle kunst som en reaktion på det abstrakte og ekspressionistiske formsprog. Ikke overraskende fattede man snart interesse for disse mere i begyndelsen primitive værksteder som et alternativ til de store fabrikkers masseproduktion. I Europa skete det først i

Glas inspireret af antikkens glasfremstilling. Genbrugsglas, 1970-erne.

Holland og vort naboland Sverige, hvorefter de første glashytter så dagens lys i Danmark. I begyndelsen ikke uden problemer fortæller Hans Friedrichsen og fortsætter: ”Vi genopfandt så at sige den dybe tallerken. Min egen første og største oplevelse med glas var i forbindelse med bygningen af min første ovn, da jeg første gang tog et stykke glas ud af ovnen med enden af en jernstang. Glasset var jo sejt flydende, så jeg tabte det

øjeblikkeligt på gulvet, men dog sådan at der dannede sig en smuk lille figur. Jeg tog den op med en tang og hængte den på et søm på væggen; og så stod jeg sammen med min kone og mine børn og betragtede værket, stum af beundring. Der gik kun et øjeblik, så eksploderede figuren med et lille smæld. Da lærte jeg, at glasset skal have tid til at afkøle langsomt!”

Opstilling med støbte objekter af farvet glas: "passage".

At Arresø Glashytte fremstiller unika er ikke ensbetydende med, at der ikke kan blæses glas i større mængder, når der kommer store bestillinger. For eksempel leverede Arresø Glashytte intet mindre end tusind glas til indvielsen af Storebæltsbroen! Specialopgaver har der været mange af. En mulighed, som Aalborg Historiske Museum, Holbæk Museum, Aalborg Universitet, Kulturministeriet, Nordisk Film, TV2, Gribskov kom-

mune, Coloplast og Oticon samt mange flere har benyttet sig af.

Ja, Hans Friedrichsens glas kommer vidt omkring og har fra 1980 og frem været vist på mange udstillinger i både ind- og udland. Her skal blot nævnes: Charlottenborg, Holbæk Museum, Utzonhuset, Kunstindustrimuseet (nu Designmuseum Denmark), Annebergssamlingerne, National Glass Cen-

Cylindrisk serie med farvede kanter.

tre UK, Glasmuseet i Ebeltoft, Museumsbygningen Kbh., Kastrupgårdsamlingen, Nordic Glass 2000, Galleri Grønlund, Art Copenhagen, Kunsthau Hessepark Weeber BRD. Mange udstillinger arrangeres sammen med hustruen Ina Mathiasen, som også har arbejdet med glaskunsten gennem en lang årrække.

Hans Friedrichsen har desuden modtaget Statens Kunstfonds Rejselegat og solgt til blandt andre Statens Kunstfond, Kunstforeningen og Kunstmuseet Louisianas butik og udført udsmykningsopgaver til Lille Lyngby Kirke og Gilleleje Kirke.

Som det fremgår af ovenstående, kan glaskunst fra Arresø Glashytte ses et utal af steder, men allerdejlignst er det dog at besøge

Alterkors til Lille Lyngby kirke, 1991.

glashytten på Nyvej - betages, forundres, inspireres, fristes og af og til følge fremstillingen når ovnen buldrer, glasset gløder for efterhånden at tage form for sluttelig at stå færdigt og funklende i lyset. Ikke underligt, at den smukke glaskunst fra Arresø Glashytte også findes i så mange hjem – ikke mindst på Tisvildeegnens, hvor den skabes og hvor magien opstår!

Referencer

- ¹*Hans-Edvard Nørregård-Nielsen,*
"Lidt om lys og glas", Glaskunst, Nikolaj 1982.

Foto:: Jan F. Stephan.

Koloristen i Tibirke – Carsten Nash

Af Anett Wiingaard

En kold vind suser udenfor, men i Carsten Nashs atelier sender de klare farver fra en væg dækket af lærreder deres varme ud i rummet. De figurative billeder fylder ikke bare væg, men gulv og kroge, for Carsten Nash er en produktiv billedkunstner, der stadig lader sig inspirere til at skabe nyt.

Opvokset med poesi og Cobra

Farver og bevægelse har fyldt hele Carsten Nashs tilværelse. Som søn af multikunstneren Jørgen Nash og nevø af maleren Asger Jorn har Cobragruppen været en del af barndommens univers og også moderen, Anna Vibeke Nording ”Mulle”, malede.

”Når min mor sad og malede, så sad min søster og jeg også og malede akvarel og tegnede - så vi er jo fodret med malerkunst, billedkunst og litteratur, for min far var jo oprindelig digter. Udover digte skrev han romaner og essays og leverede artikler til aviser”.

Abstrakt ekspressionisme

Carsten Nash beskriver selv sine billeder som abstrakt ekspressionisme eller surrealisme. På lærrederne optræder ofte figurer, der ikke er naturalistiske, men genkendelige som karikaturer i en humoristisk, legende streg. ”Hver gang jeg starter på et billede, så bliver det et nyt billede. Men jeg har altid brugt de kraftige farver, det har været gennemgående i alle mine billeder.” Varmen fra Carsten Nashs positive livssyn mættet med kunst og kultur kan aflæses i de livsglade lærreder.

Inspirationen kommer fra poesi og litteratur, der har været nede at vende i underbevidstheden. ”Den kommer fra dagdrømme og natlige drømme og fantasier. Det er faktisk for mig stadig et mysterium, hvordan det opstår. Mange af de billeder, jeg har hængende nu, er inspireret af digte”. Det er meget ofte i selve arbejdsprocessen, at inspirationen indfinder sig. Nogle gange males det ene billede efter det andet ud fra en tanke, men de bedste billeder er dem, der kommer let. ”I en sådan periode, hvor

man virkelig er inde at male, der kan man godt blive noget uselskabelig, fordi man ikke tænker på så meget andet. Der er nogle, der kan planlægge, men jeg kan ikke. Det kommer, og så gælder det om at gribe øjeblikket”.

Barndommen i ”Lundene”

Carsten Nash er født i 1946 i Tibirke Lunde, hvor forældrene var flyttet i et stråttækt hus med et stort og lyst atelier grænsende op til Tisvilde Hegn. Huset var omgivet af lyng og marker, og forældrene holdt brevduer, hvis de da ikke var stukket af, og høns og geder. ”For en bondemand med køer var geder jo helt forkert. Min far skulle indimellem til buk med den ged, der for øvrigt hed Mette, og så gik han hele vejen ned til Godhavn Station, hvor han købte en hundebillet til geden, og så kunne han stå der på bagperonen. I Helsingør trak han geden til bukken, og så fik vi gedekid”.

Den anderledes familie med en udearbejdende mor og en kunstnerfar, der passede hus og børn og med et frit syn på opdragelse, trak mange gæster til sig. De to børn lærte hurtigt at tage ansvar for sig selv, og når sommerhusgæsterne slog sig ned på vejen om sommeren, spiste de morgenmad før skoletid på skift hos tante 1, tante 2 og tante 3, som Carsten og hans søster Pernille døbte dem. ”Det var en lykkelig barndom. Min far og mor havde mange venner omkring sig, for der boede jo mange

interessante mennesker her. Vores nabo hed Clara Øst, og hun var i mange år salgschef for noget, der hed ”Kunst for Varer”, hvor en kunstner kunne komme ind med fire billeder under armen og efterspørge et køleskab eller et komfur. Og så kunne hun ret hurtigt finde én, der forhandlede sådan nogle komfurer og var interesseret i netop den slags billeder. Hun var virkelig dygtig”. Kunstmalerparret Lars Åkirke og Vibeke Alfelt i Tibirke Lunde byggede nærmest hele deres hus ved byttehandler gennem Kunst for Varer.

Carsten Nash husker barndommen som vidunderlig, hvor de om sommeren cyklede ud til Brantebjerg for at bade. Nogle gange skete turen i vennens fars hvide Saab; en dråbeformet, elegant bil, der passede til arkitekten og æstetiker. ”En dag kørte vi ned ad Julius Paulsens Vej, og så kom vi forbi en kunstmaler, Mogens Valeur, der var i fuld sving med at bygge et hus i gasbetonen. Og så var han sådan en drillerpind, ham arkitekten, så han standsede bilen, tog sit vaterpas, og så smuttede han lige ind og satte det på væggen: ”Mogens, den er ikke i vatter!” Mogens kom rendende efter ham med en hammer, han ville have slået ham ihjel, han var rasende. Der er jo ikke noget, som arkitekter hader mere end selvbyggere”.

Børnene i Tisvilde kunne trygt bade, for de havde lært at svømme ved molen i Tisvilde-

leje før skoletid. En af kammeraterne, en datter af en fisker, lærte det hurtigt, men hendes far kunne ikke. I det hele taget kunne mange fiskere i Lejet ikke svømme. Deres både lå i svinget ved molen, hvor de trak bådene op, og de boede stadig i de gamle fiskerhuse, inden området blev overtaget som sommerhuse.

I Tibirke var strand, skov og marker legesteder, og i baghaven udfoldede et indianerliv sig. ”Om sommeren kom en hel del af mine fætre og kusiner - jeg har en frygtelig masse fætre og kusiner - og så havde vi indianerlejr der. Vi var som regel i fuld krigsmaling. Der kom to nabodrenge, de var tvillinger, og de ville enormt gerne være med i den indianerlejr. Og så sagde vi, ja, det må I også gerne, men så skal I have krigsmaling på. Vi havde lige fået kuglepenne af en onkel, der havde været i Amerika, og så malede vi drengene med kuglepen. Og hele sommeren, der var de blå. Deres forældre vaskede og vaskede og skrubbende, så efterhånden blev de mere lilla, men for eftertiden blev de ikke kaldt andet end de blå drenge. De optrådte jo nede ved stranden og skulle i vandet osv., og farven var simpelthen ikke til at få af”.

Om vinteren sad ”indianeren” i kulden kun iført skind ved et lille bål på naboens sommerhusgrund. ”Der var et vidunderligt fyrretræ, der var fritvoksende og som havde

Det definitive afslag på anmodningen om et kys.

store grene, der lå lavt, og der kunne jeg godt sidde helt indtil det begyndte at sne og vente på slagteren. Slagteren var nemlig min ven, han kom cirka en gang om ugen, og så forærede han mig som regel to røde pølser, jeg kunne stege over mit lille indianerbål”. Da naboen en vinterdag uventet dukkede op, blev bålpladsen dog nedlagt trods faderens besyv om, at Carsten da ikke kunne finde på at lave bål under hans træer. Senere gik naboen under tilnavnet ”Hønselholger” til egnens morskab, efter at han havde fået en død høne obduceret, fordi han modvilligt havde måttet betale 13 kr. i erstatning for den døde høne, efter Carsten og en af hans fætre havde fundet en af deres høns skambidt af hans hund.

Forældrene havde en stor omgangskreds, de var unge, og der var en temmelig stor koncentration af malere i området, blandt andet William Scharff. ”Lige ved siden af vores hus havde kunstmaleren Julius Paulsen boet på en lille, trelænget gård, men han levede ikke, da jeg var dreng. Men hans ene datter giftede sig med billedhuggeren Hugo Liisberg, der boede ikke langt væk fra vores hus, og den anden datter giftede sig med Carl Jensen, som var tegner ved Politiken og en glimrende maler. Hans datter, gobelinværversken Lise Warburg, har stadig deres gamle hus i Tibirke Lunde. Digteren Hans Hartvig Seedorff, gift med ”Spinde Vinde” boede ved ”Rumpen”, - en lang sandvold”.

Rækkehus i Rødovre

Efter 14 år i Tisvilde ville moderen væk fra det primitive kunstnerliv på landet, og forældrene søgte moderne bekvemmeligheder tæt på København. ”Det var rædselsfuldt at flytte her fra denne egn og til et rækkehus i Rødovre - det var noget deprimerende - mine forældre blev da også skilt to år efter. Men der stod så min lillesøster og jeg på en ny skole med 1100 børn. Vi stod i et hjørne i skolegården - vi havde aldrig set så mange børn før - det var de store årgange. Men det var en ret ny skole med unge lærere, og det var ret fornøjeligt, så skolen var ok, sådan set”.

For den 12-årige Carsten var det en stor omvæltning. ”Vi var totalt uregerlige, min søster og jeg. Vi var jo vant til at klatre i træer, vi var rasende dygtige til at klatre i træer, og der var ikke rigtig noget at klatre på i Rødovre, så vi klatrede på husene. Meget langt hen ad vejen var der rækkehuse, så vi kunne klatre oppe på tagene og kigge ind ad vinduerne. Ellers legede vi på kirkegården eller et nærliggende gartneri eller på Vestvolden”.

Fri ungdom

Efter forældrenes skilsmisse flyttede faderen til Sverige og skabte der sammen med sin bror, Asger Jorn, et bonde- og kunsterkolektiv, Drakabygget - ”frihedens værksted”. Her kunne Carsten og søsteren

Esther Williams og hendes beundrere.

tilbringe ferierne i et børneparadis med flokke af børn. Der var dyr på gården, jagt i skovene og et væld af mennesker, der blev tiltrukket af kollektivets ”situationistiske” happenings.

Årene på Kunstakademiet

Efter realeksamen trak blandt andet Paris og London med The Beatles og Rolling Stones, men efter rejselivet skulle drømmen om at blive kunstmaler forfølges, og i 1968 blev Carsten Nash optaget på Kunstakademiet. Her midt i ungdomsoprøret var de gamle normer i opbrud, så professorerne fra akademiet besøgte gerne deres elev i det kunstnerkollektiv, Carsten Nash var flyttet ind i på Christiania, hvis eleven da ikke mødte op til forelæsninger hos Egill Jacobsen, Dan Sterup-Hansen og andre store malere.

En gammel fabriksbygning var med stor entusiasme blevet renoveret og indrettet med værelser og atelier. ”Der var et kæmpe rum på anden sal, hvor vi byggede værelser og også badeværelse. Og så installerede vi centralvarme. Da centralvarmen først kørte, holdt vi op med at lave noget i lang tid - vi havde også gået og småfrosset”. Kollektivet havde fælles økonomi, fælles tøj med videre og al indtjening eller S.U. gik i en fælles kasse. ”Vi havde masser af penge. Vi købte ind på Grønttorvet, for vi skulle jo ikke have et kilo gulerødder, vi skulle have 20 kg

gulerødder og 20 kg kartofter, og så blev det jo enormt billigt”. Fabrikken eksisterer stadig og rummer i dag Christianias lokale biograf.

Efter afgang på Akademiet gik det slag i slag med løbende udstillinger i hele Norden. Et liv i bevægelse, hvor Carsten Nash ville kunne berette om mange farverige oplevelser rundt om i verden og om glæden ved børneflokken og en hustru på Christianshavn.

Tilbage til barndommens egn

Ægteskabet blev opløst, og Carsten Nash besluttede sig for at vende tilbage til barndommens Tibirke. Et gammelt husmandssted med stråtag havde været beboet af tre generationer af malermestre, og huset rummede et malerværksted, det var lige til at renovere og anvende som atelier. Det store, åbne atelier er stadig husets kerne, dog genopbygget som resten af huset efter en brandpåsættelse; et trist kapitel i kunstnerens historie.

”Det var skönt at komme tilbage til egnen, for jeg kendte jo hver en sti og hvert et træ og elsker både havet og skoven. Jeg har også genoptaget svampeplukningen, som jeg lærte af min mor - hun kunne alle svampene udenad. Også dem, der kun gror om vinteren”.

Nordvest for hjemmet er de tidligere markområder omkring skolen bebyggede efter Stuebjerggaard udstykkede til sommerhusgrunde. Kystområdet har derimod ikke forandret sig meget, og i de fredede Tibirke Bakker er der kun kommet få sommerhuse. 'Men der er sket det, at skoven er "vandret" - ligesom i Macbeth. Det Tibirke, som i min barndom var et hedelandskab med lyng, findes ikke mere, der er så mange træer, at det er svært at genkende. Fra vores hus kunne man kigge lige over på kirken - Tibirke Kirke - og fra mit soveværelsesvindue kunne man se så langt som over til Ramløse Mølle. Nu er det hele groet til, der er så mange træer. Det er vældigt flot, det er ikke det, men det er bare meget anderledes end da jeg var dreng. Der groede lyng, gyvel og så nogle enkelte fyrretræer".

Udstillinger i Tisvildeleje

Med afstikkere til åbninger af udstillinger i Tokyo, stipendier og malerrejser rundt om i Europa har basen siden 1992 været huset i Tibirke. De sidste 15 år er Carsten Nash desuden hver vinter draget til Sydfrankrig, hvor han har lejet en vingård i et område, hvor der dyrkes kirsebær og vin, og hvor bjergsiderne er fyldt med kastanjetræer. Hernede kommer inspirationen til at male, og om sommeren transporteres de farverige lærreder uden rammer til Danmark klar til indramning og udstilling. I de sidste mange år har malerierne været udstillet om som-

meren hos Galleri Elander ved stationen i Tisvildeleje, hvor besøgende kan nyde de udtryksfulde billeder, også denne sommer ultimo juli er der en udstilling hos Elander med Carsten Nashs' akvareller foruden skulpturer af Helle Rask Crawford. Til efteråret d. 4. september åbner desuden en udstilling i Galleri Krebsen i Studiestræde, København, med malerier og akvareller.

Kilder

Interview med Carsten Nash.

Eva Andersen: Carsten Nash.

Jørgen Nash: En havfruemorder krydser sit spor.

www.carstennash.dk

Trivlens plageånd.

*Selskabets udstilling "TISVILDE KUNSTNERE – et malerisk tilbageblik" i Ramløse Sogneløng den 4.7. - 2.9. 2019.
Fotos: Fernisering d. 4.7. 2019 af Marianne Lomboldt.*

35 kunstgaver til Vejby-Tibirke Selskabet i 2019

Af Chr. Friis

Året har været overvældende rigt på kunstgaver fra vores medlemmer, men også fra ikke-medlemmer, der har opdaget, at vi har en hjemmeside, hvor en række kunstners værker kan ses. I stedet for at sælge værkerne for et ubetydeligt beløb vil mange hellere forære værkerne til en forening, der passer på dem. Det er ti donorer, der tilsammen har overdraget Selskabet 35 kunstværker.

I de foregående år har redaktionen valgt at gengive alle kunstgaverne i pæne formater, men med et antal på 35 må vi vælge et antal ud, som viser variationen i gaverne. Hvis læserne er interesserede i at se værkerne i større format, kan alle værker ses på Selskabets hjemmeside www.vtselskabet.dk.

Selskabet er yderst taknemmelig over, at følgende har overdraget et eller flere værker til os:

Christine Scherfig, Peter Rixen, Jacob Nielsen, Bente Rasmussen, Lise Sindby, Leila Gad, Svend Frandsen, Helga Helleø, Arne Christensens bo og sidst men ikke mindst Sonja Sass i Thisted, der skænkede 20 kunstværker.

Der er flere grunde til, at Vejby-Tibirke Selskabet fortsat tager imod kunstgaver – selvom det ikke har været muligt at få fondene til at yde tilstrækkelig økonomisk støtte til at etablere et udstillingssted...

For det første lever der fortsat et håb om engang at kunne få et permanent udstillingssted i eller tæt på Vejby-Tibirkeområdet. Vores område har haft så mange gode kunstnere, der har boet og virket her igennem de sidste 150 år, så der er basis for, at Tisvilde/Tibirke skal fremstå som en af Danmarks kunstnerkolonier på samme niveau som Odsherred, Bornholm og Fanø.

For det andet har vores samling dannet baggrund for 10 store kunstudstillinger først på Tisvilde Skole og efterfølgende med stor succes på Haarlandsgaarden i Tisvilde. Udstillingerne blev suppleret af mange fine værker fra museer, firmaer eller private; men grundstammen var Selskabets egne værker.

For det tredje bliver samtlige værker fotograferet og lagt på vores hjemmeside www.vtselskabet.dk. Hvis vi ikke tog imod kunstværkerne og ikke lagde dem på nettet, ville de kun blive set af ganske få mennesker. Nu er de offentligt tilgængelige på nettet og på kunstudstillingerne.

Kai Sass, Fyrretræerne i sneen. B 59, H 45. Intet årstal. Oliemaleri.

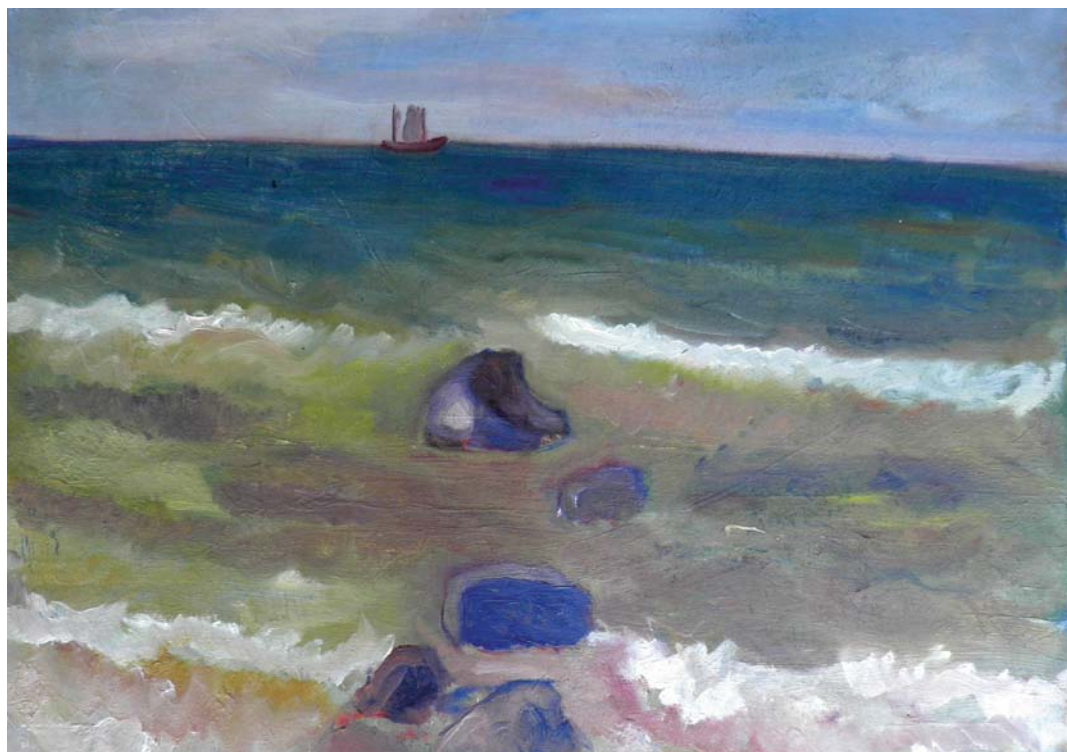
Kai Sass, Vinterbillede med nogle træer 1950. B 85, H 65. Oliemaleri.

Kai Sass, Blomstrende frugttræ 1955, oliemaleri. B 84, H 65.

Kai Sass. Ingen titel.

James G. Ogilvie, Arreso, vejen ved Dronningholm 1961. B 56,5, H 45.

Kay Walther, Tåget aften Færøerne 1995. B 90, H 65.

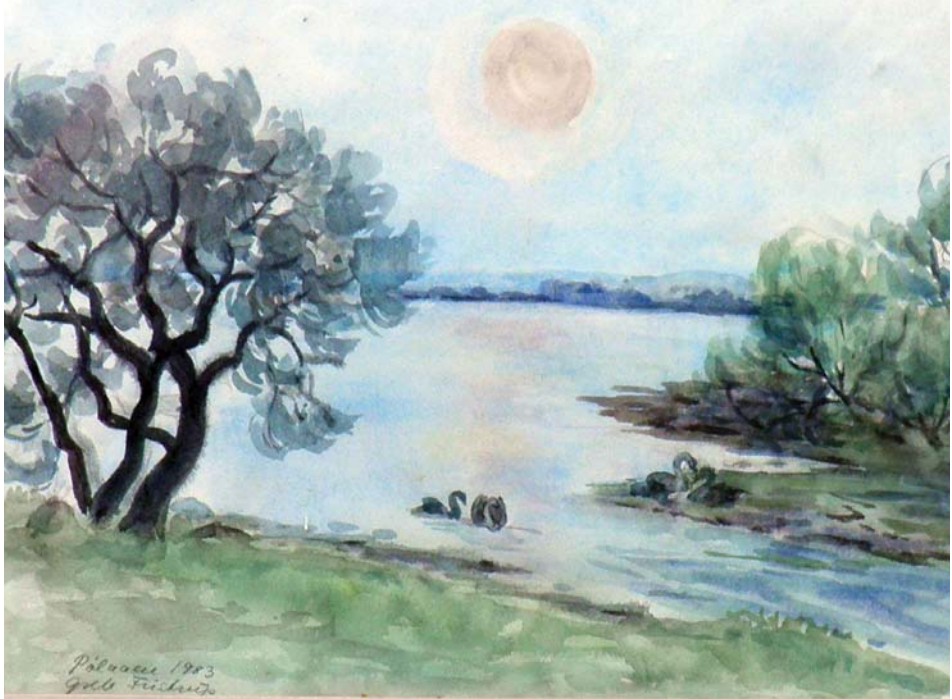

Akvarel Kaj Walther, Ved Djevlebakkerne 1942. B 19, H 11.

Kristian Möhl, Græssende får ved Arreso 1933.

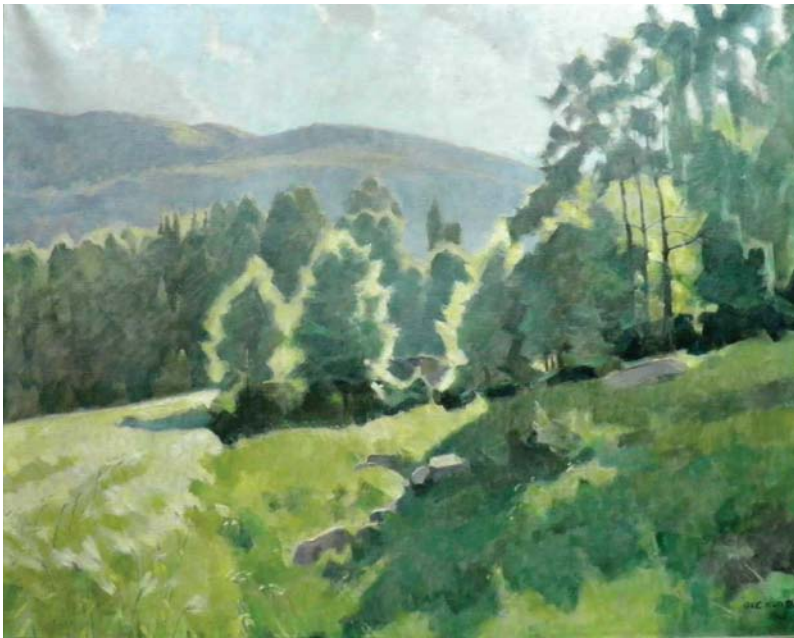

Grete Fristrup, Poleåens udmunding 1983. B 49, H 34.

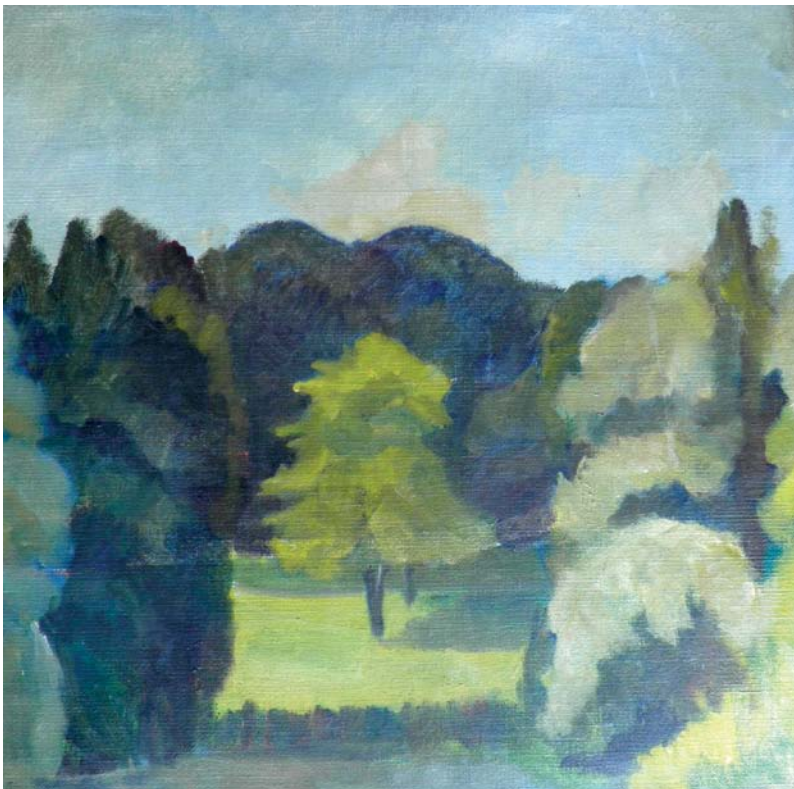
Grete Fristrup, Hällevilje Strand, Orust. B 53, H 43.

Ove Kunert, Norsk landskab.

Kai Sass, Lysningen i skoven 2. B 64, H 69 1943.

Marie Louise Ottesen. Blomsterbillede. Årstal ukendt B 67, H 51.

Nicolai Jensen Tving. Tivilde Hegn og klitområdet. 1934. På K.E. i 1935. B 46, H 40.

Mogens Vantore, Bondegård vinterklædt. B 65, H 50.

Mogens Vantore, Bondegård vinterklædt. B 65, H 50.

Leif Ervens, Modelstudio 1942. H 86, B 73.

Vejby - Tibirke Selskabets bestyrelse i 2019/2020

Form. Chr. Friis

Sankt Helene Vej 7, 3220 Tisvildeleje
48708408/30695566
friis.laebo@mail.dk

Inge Læbo

Sankt Helene Vej 7, 3220 Tisvildeleje
48708408/30695522
ingelaebo@mail.dk

N.form. Søren Nielsen

Skovridervænget 1, 3220 Tisvildeleje
48708425/30311120
anne-sofie.klint@fasttvnet.dk

Siv Plum

Sankt Helene Vej 3 G, 3220 Tisvildeleje
81740147
siv.plum@gmail.com

Kasserer Kjeld Pedersen

Rydevej 6, 3220 Tisvildeleje
48708388
kjeldped@hotmail.com

Birthe Odgaard

Birkevej 11, 3220 Tisvildeleje
21403629
bodgaard@mail.dk

Svend Frandsen

Baunevej 10, 3210 Vejby
21929374
sfrandsen@sfrandsen.dk

Annelone Jensen

Bakkehusene 74, 2970 Hørsholm
22354036
annelone@privat.dk

Jette Foss

Bavne Ager 149, 3250 Gilleleje
48705551
ja.foss@mail.tele.dk

Revisor Erland Kongsdal Pedersen

Bakkehusene 74, 2970 Hørsholm
23427001
erlandk@privat.dk

Anni Larsen

Sankt Helene Vej 5, 3220 Tisvildeleje
22165990
anni@sonderkaer.dk

Rev. supp. Jon Askaa

Porcelænshaven 4 D mf, 2000 Frederiksberg
26206445
Sommer: Lupinvej 3, 3210 Vejby
askaa.jon@gmail.com

